בס"ד

Forrás

מעיין • מקור

2011. április
II. évfolyam 6. szám
תשע"א ניסן

Időszaki kiadvány • Kiadja a Lativ Alapítvány • למען תחייה יהודית בהונגריה

A rabbi gondolatai –

Az idő felett

Együtt lenni, közösséget alkotni jó

Interjú Kürti Csabával

A különös szédereste

Deutsch Gábor írása

Joszef Káro élete, II. rész

Jó volt, kösz!

Bálint Lea beszámolója a ráckevei hétvégéről

A zsidó konyha rejtelmei –

Charoszet receptek

Gyereksarok –

A két testvér

E. LEVAI

Lativ Alapítvány: zsidó bölcsesség,
hagyomány, életélmény

LATIV
ALAPÍTVÁNY - FOUNDATION

DIÁK TAGJAINK SZÁMÁRA
ÖSZTÖNDÍJAT BIZTOSÍTUNK!

A Lativ Kolel szeretettel vár
minden zsidó fiatalt,
akit érdekel ősei hagyománya,
és aki szeretne kellemes
hangulatban, zsidó fiatalok
között tanulni és az
ünnepeket velük együtt
tölteni.

Látogass
el oldalunkra:
www.lativ.hu

Jelentkezés:
Davidovics László (Joszi)
Tel.: +36 70 320 4290
Email: info@lativ.hu
Ismerkedj meg velünk!

Az idő felett

Nézzük meg mélyebben a kezdetek energiáját. Mind Ros Hasana, mind Pészách az év kezdetei. Ros Hasana az ember, mint egyén; Pészách pedig a zsidó nép újrateremtésének az eseménye. Mit tanulhatunk ebből?

A Pészáchkor működő spirituális erők olyanok, hogy a zsidó nép - és igazából minden egyes zsidó - elérheti a lehetetlent, ha ezeket az erőket használja. Ha az ember ugrani akar, hogy elérje az érzékelés, a személyes fejlődés egy teljesen új szintjét, Pészáchkor ez sokkal sikeresebb lehet, mint az év többi részében. Ilyenkor különleges isteni segítség áll rendelkezésünkre, ami a fejlődés különböző szintjeinek elérését egy ugrással teszi lehetővé.

Új szintet általában csak nehezen és fokozatosan lehet elérni. A héber „Pészách" kifejezés jelentése „átugrás"; ez mélyebb szinten arra a növekedésre utal, amit szokásos helyzetben lépésről lépésre lehet csak elérni.

Ez az energia különösen erős Pészách első estéjén. Ez a legerősebb inspiráció ideje. Kabalisztikus források utalnak arra, hogy a *ma'ariv* (esti ima) minden este építi a kapcsolatokat felső világokkal. Pészách első estéjén ezek a kapcsolatok maguktól épülnek, nincs szükség a mi munkánkra. Akkor miért kell imádkoznunk ezen az estén is? Azért, hogy hozzákapcsoljuk magunkat ahhoz, ami a felső világokban történik! Hogy lehozzunk valamit azokból az energiákból a mi szintünkre. Ezen az éjjelen nincs szükség a szokásos éjszakai védelemre – ez a *lél simurim*, „védelem éjszakája". Olyan szintű Isteni védelemben van részünk, amiben egyetlen más napon sincs. Ez tényleg „különbözik az összes éjszakától"!

Tegyük fel a régi kérdést mélyebb értelmében: „Miért különbözik ez az éjjel a többitől?" Az imént említett gondolatokat felhasználva megérthetjük, hogy ennek az éjjelnek különleges ereje van: az első Pészáchi áldozatot ezen az éjjelen ettük. A tíz csapás betetőzése, az egyiptomi elsőszülöttek halála éjfélkor történt. Az egyiptomiak büntetése közben Isten a mi házainkat „átugrotta". Magát a büntetést pedig Isten maga hajtotta végre, nem pedig valamilyen angyal. A kivonulás megkezdődött, a megváltás megvalósult. A megváltás villámsebesen történt - *k'heref ájin* – egy szempillantás alatt. A kenyérnek nem volt ideje megkelni, és maceszként került ki Egyiptomból. Az ilyen események bizonyosan a magasabbról jövő leírhatatlan energiák fizikai megjelenései.

Mit érthetünk meg ezekből az eseményekből, és gyökereikből? Mi a mélyebb értelme ennek a sebességnek? A macesz természetének? Kezdjük egy olyan kérdéssel, ami néhány újkori kommentátort zavart. Van egy jól ismert gondolat, mely szerint a zsidó nép Egyiptomban a tisztátalanság negyvenkilencedik szintjén volt, és ki kellett, hogy váltódjon, mert ha csak egy kicsit is maradnak még Egyiptomban, lesüllyedtek volna az ötvenedik szintre, ahonnan már nincs visszatérés. A megváltásnak azért kellett éppen akkor történnie, amikor történt, mert később már nem lett volna zsidó nép, amit Isten kiválthatott volna. A legeslegutolsó pillanatban lettünk megmentve. Ebből megérthetjük, hogy az utolsó Egyiptomban töltött pillanatban, a kivonulás előtti pillanatban, a létünk egy hajszálon függött – még egy pillanat, és túl késő lett volna.

A kérdés: egyetlen plusz pillanat Egyiptomban hogyan okozhatta volna a spirituális eltűnésünket, az egyiptomi tisztátalanságba való beleesésünket? Ez volt a legnagyobb pillanat, amit valaha tapasztaltunk, a legfelső megnyilvánulás ideje, megtöltve Isten közelségének érzékelésével. Az éjfélnek a pillanata meg ragyogott a tisztaságtól. Annak a folyamatnak volt a betetőzése, ami hónapokkal azelőtt kezdődött az első csapásokkal, amikor a rabszolgamunka véget ért. A csapásokat a zsidók nagyra értékelték, mint Isten irányításának egyre növekvő megnyilvánulását. Ezen az éjjelen érte el ez a folyamat a csúcsát. Hogyan lehet elképzelni a zsidó nép azonnali szétesését, belecsúszását a tisztátalanságba ennek a folyamatnak a késleltetésével? Inkább azt gondolhatnánk, hogy a megnyilvánulás ilyen ereje az embereket angyalokká változtatja!

Az ezzel foglalkozó források értik, hogy amiről itt szó van, az

egy pillanat abban az országban. Nem csak több idő a korábbi rabszolgaságban, vagy üldöztetésben úgy általában, hanem konkrétan több idő azon az utolsó éjjelen Egyiptomban. Mi a megoldás erre a problémára? Egy megközelítést találhatunk a mélyebb zsidó forrásokban. Az ember élhet a tér és idő fizikai dimenzióiban, annak alárendelve, annak részeként. Vagy pedig élhet az ember benne, mégis felülemelkedve azokon. Ehhez az embernek minimálisra kell csökkentenie a kapcsolatát közte és a fizikai elemek között. Az idő dimenziójában ez a *z'rizut* (buzgóság, fürgeség) Isten parancsainak teljesítésében.

A XVI. századi Máhárál magyarázza, hogy ha valaki gyorsan mozog, minimalizálja a cselekvésre fordított időt, azzal legyőzheti az idő fojtogató hatásait. Természetesen mindig véges az idő, amit a cselekvésre lehet fordítani, de a lényeg az, hogy a spiritualitással szemben áll a fizikai tér és idő felesleges kiterjedése. A minimálisan szükséges idő nem áll szemben a spiritualitással, sőt, a fürge cselekvés spirituális szintre emeli a fizikai dimenziókat.

Mivel a spirituális világ az idő fölött áll – magyarázza a Máhárál – kapcsolódhatunk hozzá azzal, hogy minél közelebb kerülünk hozzá az erőfeszítéseinkkel, úgy, hogy a lehető legkevesebbre csökkentjük a cselekedeteink fizikai részét. Másképpen fogalmazva: a lustaság, vagy a cselekedeteink lassulása, a fizikai dimenzió kiterjesztése, minket is ennek a dimenziónak a részévé tesz. A lomhaság a spiritualitás ellentéte. A lustaság összeegyeztethetetlen a spirituális fejlődéssel.

Ez alatt azt kell érteni, hogy a spirituális élet a fogantatás majdnem végtelenül rövid pillanatában, a valóság maszkulin szakaszában keletkezik. A feminin szakasz dolga, hogy fenntartsa ennek az első szakasznak a spirituális energiáját, és hogy elhozza a véges világba. Ám ez csak úgy lehetséges, hogyha a teremtő fogamzás szakasza elektromos, élő, nem fogja vissza fizikai nehézség.

Most térjünk vissza ahhoz a bizonyos egyiptomi éjféli pillanathoz. A probléma a plusz idővel nem az egyiptomi tisztátalanság bepiszkító hatásai lettek volna. Az a veszély már rég elmúlt. Nem, a probléma a plusz idővel maga a plusz idő lett volna! Próbáljuk meg megérteni. A megváltásnak *k'heref ájin* (egy szempillantás alatt) kellett történnie, mert a fürgeség nagyon fontos ahhoz, hogy egy esemény spirituális maradjon. Ha Egyiptomot lassan, természetesen, nyugodtan hagytuk volna el, akkor mi egy természetes nép lettünk volna! A zsidó nép akkor született meg; a születés pillanata transzcendens kellett, hogy legyen, mert „minden a kezdet szerint megy". Spirituális nép lettünk és maradtunk, mert a kezdet spirituális volt.

A kialakulásunk a lehető legkisebb időt vette igénybe, és azóta a fizikai világ szélén élünk, a szélén, ami kapcsolódik a transzcendenssel, az istenivel. Az Egyiptomban eltöltött további idő szörnyű veszélye maga az idő lett volna; ez az a tisztátalanság, amiről itt szó van: a tisztátalansága a népnek, amelynek spirituálisnak kéne lennie, de lecsúszik a fizikaiba, a természetibe.

És ez a Pészach titka: meglovagolni a minimális idő hullámát. Túllépni az időn. Túl gyorsan hagytuk el Egyiptomot ahhoz, hogy a természetinek hatása legyen. Túl gyorsan ahhoz, hogy a természetes világgal való súrlódás lelassíthasson minket. Túl gyorsan ahhoz, hogy lelassulhassunk az anyagi és véges világba. Túl gyorsan ahhoz, hogy a kenyér megkeljen, hogy az alapvető étel, ami táplál minket kiterjedjen a megdagadt, megduzzadt állapotába.

Egy nép, amelyik csak fizikai, táplálva az étellel, ami csupán az összetevőinek a keveréke. Ha egy kicsit belegondolunk: mi az a macesz, a Pészach egyik központi parancsolata? Mi a különbség a chámech (megkelt) és a macesz között? Csak az idő! Semmi különbség nincs az összetevők között, csakis az idő különbözik. Liszt és víz, ha egy bizonyos minimális idő alatt sül meg, macesz lesz belőle. Egy másodpercet késik ehhez a minimum időhöz képest: *chámech*. És micsoda különbség: maceszt enni tórai tevőleges micva, a jutalma mérhetetlen. Chámechot enni [Pészachkor] tórai tilalom, és a büntetés rá: *kárét*, elvágás a spirituális gyökerünktől! A különbség élet és halál között szó szerint egy pár másodpercen múlik.

Ez a titka a Bölcsek mondásának: *Micvá hába'á lejádchá, ál táchmicená* – „Amikor egy micva (parancsolat) jön a kezedhez (áll előtted, hogy megcsináld), ne hagyd, hogy megromoljon" (szó szerint: ne hagy, hogy *chámechcé* váljon). *Usmártem et hámácot* – Őrizd a maceszt, de így is lehet olvasni: Őrizd a micvákat. Ez nem csak egyszerű szójáték; ahogy a macesz *chámechcé* válik, ha túl sokáig magára hagyják, ugyanúgy a micva, a teljesítőjének a spirituális élete *chámechcé* válik, megkeseredik, ha hagyja, hogy a természetes világ részévé váljon. A micva egy fizikai cselekedet, ami határtalan spirituális energiát tartalmaz, de ilyen módon is kell megtenni. Ha csak egy egyszerű fizikai cselekedetként teszszük meg, elveszítheti a kapcsolatát a spirituális világgal.

A micvák olyanok, mint a macesz: ha egy magasabb szinten tesszük meg, fürgén, akkor felemelkednek. Ha viszont lomhán, lassan tesszük meg őket, akkor megkeserednek.

A fogantatás szakasza dimenziómentes; a folytatás, vagy fenntartás szakasza egy tökéletes kör. A feminin szakasz a konkretizálás, a fizikai létbe hozás; ezt egy körhöz lehet hasonlítani. A kör az egyetlen olyan alakzat, aminek nincsen speciális pontja, a többi geometriai formával ellentétben, a körnek minden egyes pontja megegyezik a többivel. A legkisebb ívből a többi rész mind meghatározható. Nincs benne semmi újdonság. A veszélye ennek a szakasznak az, hogy könnyen monotonná válik, elveszíti a kreativitást, deprimál. Ha a feminin szakaszt éretten kezeljük, akkor folyamatosan újdonságot fejez ki. Ha nem, akkor megfagy, élettelenné, érzéktelenné válik.

A héber ábécében a betű, ami ezt jelképezi a *számech*, ami egy kör. A Tórából tanuljuk, hogy az újdonságnak teljesen frissnek kell lennie, teljesen hathatósnak ilyen módon: az egész Teremtés történetében nincs egyetlen *számech* sem! Egy hosszú szöveg e nélkül a betű nélkül! Van még egy rész a Tórában, amiben nincs *számech* – nem meglepő, hogy ez a *bechor*, az elsőszülöttekre vonatkozó törvények. Nekünk az újdonságok, a *chiddusok* világában kell élnünk. Nem szabad a természeti felé kiterjednünk.

A *Sulchán Áruch* (zsidó törvények kodifikációja) első törvénye a nap kezdetével foglalkozik. Lenyűgöző, hogy az első kötelesség az, hogy fel kell kelni az ágyból! Felszínesen ezt egy jó tanácsként is lehet értelmezni. Ám ennél sokkal többről van itt szó. A lényeg egy, a kezdetre vonatkozó alapvető tanítás – ha valaki erős, mint egy oroszlán, hogy felkeljen reggel, ha valaki lustaság nélkül kezdi a napját, nem engedi, hogy a természetes emberi lomhasága megfertőzze a felébredés pillanatát, az első tudatos pillanatot, akkor a nap spirituális, felemelkedő lehet! Minden a kezdet szerint megy! Tiszta kezdetek, időn túli kezdetek nem adnak lehetőséget a lelassulásnak, a depressziónak. Ez valóban a legmegfelelőbb kezdete a zsidó törvénykönyvnek.

Az új teremtésben nincsen negatív elem. Amíg a kreativitás energiája folyik, addig depresszió és lemondás nem lehetséges. A depresszió spirituális gyökere a személyes fejlődés hiánya. Amikor csak telik az idő, és semmi új nem épül, amikor minden változatlan, a lélek a halál hideg kezét érzi. A szomorúság az élet végén az, hogy az aktivitás többet nem lehetséges, többet már nem lehet változtatni, minden fagyott. Ez a lényegi különbség az élet, és annak ellentéte között, és a lélek előre érzi azt a végső állapotot, amikor már nem aktív ebben a világban. Ez egy nagy titok a depresszió megértésében, és ez az oka annak, hogy a depresszió gyógyszere az aktivitás; először minden értelmes aktivitás, de ez el kell, hogy jusson a lélek aktivitásához, a növekedéshez.

A Pészach első éjjele. Hihetetlen energia, hihetetlen lehetőség. A felülemelkedő kezdet ideje. Idő annak, hogy inspiráljuk a gyerekeket, spirituális kezdőket. Ez az ideje annak, hogy ihletet merítsünk. Ez az ideje annak, hogy elérjük a lehetetlent, az idő fölé emelkedjünk.

Szerző: Rabbi Akiva Tatz
Fordította: Sárosi Gábor
Forrás: Torah.org

Hetiszakasz

Ácháré – Belül és kívül

Jom Kipurkor a kohén gádol (főpap) különleges szolgálatot látott el a Találkozás Sátrában. Csak ő végezhette el ezt a feladatot és teljesen egyedül. A Tórában így áll: „És ne legyen senki ember a Találkozás Sátrában, amikor bemegy, hogy engesztelést hozzon a szent helyen." (3Mózes 16,17) Miért hangsúlyozza a Tóra, hogy "senki ember" ne legyen ott, amikor a szolgálatot végzi?

Degel Machane Efrajim rámutat, hogy a főpap esetleg önteltséget érezhet amiatt, hogy ő az egyetlen ember az egész népből, aki ki lett választva a különleges feladatra az év legszentebb napján. Előfordulhat, hogy arra a megbecsülésre koncentrál, amit az emberektől kap és arra, hogy micsoda respekttel gondolnak rá. Ezért írja aTóra: „ne legyen senki ember", vagyis a főpapnak úgy kell magában elképzelnie az egész világot, mintha nem létezne senki ember rajta kívül. Ezzel a mentális hozzáállással megszabadítja magát a tisztelet gondolatától.

Ez nagyon hasznos módszer azok számára, akik sokat foglalkoznak azzal, hogy mások mit gondolnak róluk. Ha senki más nem létezik, akkor nem kell azzal foglalkozni az embernek, hogy mit tartanak felőle. Az az igazság, hogy az ember mindig azt hiszi, hogy mások sokkal többet gondolnak rá, mint amennyit valójában foglalkoznak vele. És ha mégis van vélemény arról, amit tesz, kevés gyakorlati jelentősége van - különösen, ha ezt a technikát használja arra, hogy elkerülje a fájdalmat, a csalódást, amit az az illúzió okoz, hogy mások egyáltalán foglalkoznak vele, és hogy ez számít.

R Kalman Packouz,
R Zelig Pliskin Growth Through Torah c. könyve alapján

Fordította: D. Ch.

Forrás: Aish.com

Kedosim

A Kedosim hetiszakasz a következő szavakkal kezdődik: „Az Örökkévaló beszélt Mózeshez, mondván: Beszélj Izrael fiainak teljes közösségéhez (*kol ádát bné Jiszráel*) és mondd nekik: „*Kedosim tihju* – Szentek legyetek..." (3Mózes 19:1-2). Rási rámutat, hogy ez a szokatlan beékelt kifejezés: „Izrael fiainak teljes közösségéhez" a hagyományos „Beszélj Izráel fiaihoz" formulában azt tanítja nekünk, hogy ezt a micvát kifejezetten az egész zsidó közösség (*b'hakhel*) jelenlétében kaptuk.

Híresek a véleménykülönbségek a korai magyarázók között arra vonatkozóan, hogy pontosan mit is kell a „Szentek legyetek" micvája alatt érteni. Rási önmegtartóztatásként értelmezi a micvát, „Tartsd távol magad az *árájottó*l (tiltott szexuális kapcsolatok) és a bűntől. A „*kádos*" kifejezés szó szerint elkülönítettet jelent. Amikor azt mondjuk az Örökkévalóról, hogy „*Kádos, kádos, kádos*" (szent, szent, szent), az elkülönítettségét és különlegességét hangsúlyozzuk. A mondat értelme így: „Elkülönítve legyetek – a tilalmas bűnöktől."

Rámbán, a Rásival való híres vitájában azt mondja, hogy a „Szentek legyetek" mondatnak semmi köze a tiltott nemi kapcsolatokhoz, inkább a tökéletesen megengedett cselekvésekre vonatkozik. Arról van szó, hogy „Szenteljétek meg magatokat abban, ami megengedett nektek." (*Kádes et ácmechá b'mutár lách.)* Rámbán kijelenti, hogy ilyen fajta önkorlátozás nélkül az ember „*návál b'resut háTorá"* („undorító, a Tóra engedélyével", azaz lehet valaki nagyon falánk, iszákos, élvhajhász, anélkül, hogy akármilyen tórai tilalmat megszegne) lesz. Az a szentség-szint, amiről ebben a versben van szó úgy érhető el, hogy az ember még azokban a fizikai élvezetekben is mértéket tart, amiket a Tóra megenged.

A Chászám Szajfer rámutat, hogy akár Rási, akár Rámbán értelmezését vesszük, a micva üzenete az önmegtartóztatás. Azt gondolhatnánk, tévesen, hogy az egyetlen mód ezt a szintet elérni az, ha az ember bezárkózik egy kolostorba a hegytetőn. Azt gondolhatnánk, hogy az a legjobb, ha nincs semmi dolgunk az emberekkel, nem szabad megházasodni és egyáltalán semmi kapcsolatunk ne legyen az ellenkező nemmel. A Tóra ezért mondja világosan, hogy a szerzetesi „szentség" nem kívánatos. Ez a szakasz kifejezetten közösségben lett átadva. Mindenki jelen volt, férfiak, nők és gyerekek.

Kádosnak (szentnek) kell lennünk, de a gyülekezet és a közösség kontextusán belül. Meg kell házasodnunk és gyereket kell nevelnünk. Játszanunk kell a gyerekeinkkel, időt kell tölteni a családunkkal és a közösségünknek része kell, hogy legyünk. A Tóra teljes emberi lények szentségét kívánja.

A Kocki Rebbe sokszor hangsúlyozta: „Szent EMBEREK legyetek nekem." (2Mózes 22:30) Az Örökkévalónak nem kell több angyal. A Tórát nem az angyaloknak adta. Emberek kapták, akiknek igényeik és vágyaik vannak és társas lények. Ebben a kontextusban vagyunk megparancsolva arra, hogy szentek legyünk.

Ezért éppen a „*Kedosim tihju*" micvája hangzott el nagy közösség előtt, hangsúlyozva, hogy noha bizonyos fokú önmegtartóztatáson keresztül kell elérnünk a szentséget, ennek mégis a közösségen belül kell megtörténnie, a feleségeinkkel, gyerekeinkkel és szomszédainkkal együtt.

Szerző:
Rabbi Yissocher Frand
Fordította: D.Ch.
Forrás: Torah.org

Egy ember elterjesztett egy hírt egy másikról. Később megbánta, elment a rabbihoz megkérdezni, hogyan tudná ezt jóvátenni. Menj el a boltba és végy egy zsák vetőmagot. - mondta a rabbi - Aztán menj el egy nagy mezőre és szórd szét a magokat a szélbe. Tégy így és egy hét múlva számolj be, hogy mi történt. Az ember így is tett és visszajött egy hét múlva, hogy megtudja, mi a további teendője. Most pedig - mondta a rabbi - menj vissza a mezőre és szedd össze a magokat! De – ellenkezett az ember – a magok szanaszéjjel szóródtak. Sose fogom megtalálni. Sok már bizonyára gyökeret is vert. Pontosan – magyarázta a rabbi–, most már érted. Amikor rosszat beszélünk egy másik emberről, annak hatása széleskörű. Az okozott károkat nem lehet helyrehozni. A Tóra egyik legnehezebben érthető része az e heti szakaszban lévő „cáráát", mely egy bőrbetegség, amit sokszor tévesen leprának fordítanak. Valójában a cáráát a spirituális tökéletlenség fizikai megjelenése. A Talmud (Arachin 16) azt mondja, hogy a cáráát a „láson hárá" – „negatív beszéd" egy másik emberről – következménye. Például láthatjuk, hogy mikor Mózes nővére, Mirjam láson hárát beszélt, cáráát kapott (4Mózes 12). Mi a kapcsolat a „negatív beszéd" – pletykálkodás – és a bőrbetegség között?

Építeni vagy rombolni.

A beszéd a teremtés eszköze. Ezzel felépíthetünk egy embert és a világot. Dicsérhetünk, ösztökélhetünk, önbizalmat adhatunk másoknak. Azáltal, hogy valakit hozzásegítünk ahhoz, hogy fontosnak érezze magát, felépítjük őt, mintha azt mondanánk: „Szükséges a létezésed". Ez életet adó és megerősítő. Másrészről a beszéd rombolni is tud. Ilyen mondat, hogy „Te értéktelen vagy", tönkreteszi az ember önbecsülését. Ahogy Salamon király mondta: „Élet és halál a nyelv kezében van" (Példabeszédek 18:21). A Talmud (Arachin 15b) úgy magyarázza, hogy a „negatív beszéd" rosszabb, mint egy kard, mert nagyobb távolságban sok embert képes megölni. Az egyén lerombolódása mellett láthattuk már, hogy a pletyka – egy rosszindulatú hír – kapcsolatokat, családokat és közösségeket tehet

A beszéd ereje

Hetiszakasz

tönkre. A Tóra nemcsak a „negatív beszédet” tiltja, hanem annak meghallgatását is. (Ha nem hallom, nem mondom tovább.) Már a rosszmájú szóbeszéd meghallgatása is az emberi rosszindulatot táplálja és érzéketlenné tesz annak másokra gyakorolt hatásaira, a következményekre. Most megérthetjük a hetiszakasz egy gondolatát (3Mózes 13,45-46). A Tóra azt mondja, hogy ha valakinél jelentkezik a cáráát, annak ki kell menni a városból és a hozzá közeledőknek azt kell kiabálnia „Fertőző!”. Ugyanez a büntetése annak is, aki megosztja a közösséget (neki is a közösségtől való elkülönülés jár).

A láson hárá határai

Sokan tévesen azt gondolják, hogy a Tórában a „negatív beszéd” tiltása csak a hamisságokra és valótlanságokra korlátozódik. De nem így van. A hazugság egy külön kategóriát képez, melyről Mózes II. könyvében (20:13, 23:7) van szó. A láson hárá azonban minden negatív és hátrányt okozó beszédre vonatkozó tiltás – még ha igaz is.

A láson hárá az észszerűség palástjába rejtőzik. Nem számít, hogy nyíltbeszéd vagy csak kisebb-nagyobb utalások, elejtett megjegyzések vannak a mondandóban. Ha az üzenet negatívan értelmezhető, akkor az a láson hárá tiltásának megszegése. Tartsuk magunkat távol a „negatív beszédtől”! A Tóra azt mondja, hogy az emberi test úgy lett megalkotva, hogy segít tartózkodni a láson hárától. A fogak és ajkak a „kapuk”, melyek szabályozzák, hogy mi jön ki a szánkon, míg a nyelv vízszintesen fekszik. Valamint az embernek két szeme van, két füle és két orrlyuka – szája csak egy van, emlékeztetőül, hogy ne fecsegjen olyan sokat. És miért teremtette az Örökkévaló a két fülcimpát? – mondja a Talmud. Azért, hogy ha olyan helyzetben találjuk magunkat, ahol láson hárát beszélnek, akkor minden nehézség nélkül behajthatjuk a fülcimpákat, mint füldugót. Íme néhány gyakran előforduló láson hárá fajta, amire vigyázni kell:

- De ez igaz!
- De nem is mondtam a nevét.
- Engem nem zavar, ha mások is így beszélnek rólam.
- Már úgyis mindenki tudja.
- Ő se bánja.
- Megmondanám a szemébe is.
- Nem mondasz semmit, csak felhúzod a szemöldököd.)
- Lehet, hogy ez láson hárá, de ....
- Nyugodtan elmondhatod nekem...

Ez mind láson hárá. Azonban van egy kivétel. Akkor lehet mondani vagy hallani „negatív információt”, ha teljesen bizonyos, hogy a jövőbeni károk elkerülésének építő célját szolgálja. A következő feltételeknek kell teljesülnie:

- az információnak tárgyilagosan igaznak kell lennie, ízlés és vélemény nélkül
- első kézből jövő információnak kell lennie, nem szóbeszédnek
- lehetőséget kell adni, hogy az illető reagáljon az állításokra
- nem lehet a mondanivalóban hátsó gondolat vagy személyes érdek
- lehetőség szerint el kell kerülni a nevek említését

Miért pletykálkodnak az emberek?

Mi motiválhat valakit, hogy rosszat beszéljen a másikról? Az alacsony önbecsülés. Ha valaki keveset tart magáról, kétféleképpen érezheti magát jobban: 1./ fel kell építenie saját magát (ez kemény munka) 2./ felül kell kerekednie másokon. Ha másokat lealacsonyít, akkor összehasonlítva ő nem látszik olyan rossznak. De ez az egyszerű út, a „gyorsan magasra”. Biztos, hogy ilyen ember szeretnénk lenni? A média felépített egy birodalmat, a nagy

célok elérésére – mint filmszár, politikus vagy üzletember. Az átlagember számára, aki szomorú a középszerűségtől, az egy igazi „haragforrás”, ha látja mások sikerét az életben. Sok ember úgy gondolkodik, ha az irigyelt társáról rosszmájú, kaján híreket hall vagy mond, a probléma meg van oldva. A másik befeketítésével már „nem is annyira savanyú a szőlő”... Az első lépés a láson hárá elkerülésére, hogy felismerjük hibáinkat és igyekezzünk kijavítani azokat. Ha ráébredünk arra, hogy mi magunk vagyunk felelősek a hibáinkért, akkor nem is leszünk olyan kritikusak és toleránsabbak leszünk másokkal szemben is. Próbáljunk ne a hibáinkra, hanem az erényeinkre koncentrálni, így felülemelkedhetünk a negatív érzéseinken! A Tóra azt mondja: Magad alatt vagy? Ne a könnyű utat válaszd! Dolgozz keményen és javíts magadon!

Ítélj meg másokat kedvezően

Mi történik, ha véletlenül láson hárát hallunk? A Tóra azt mondja, hogy ne fogadjuk azt el automatikusan igaznak. A szabály: ártatlan, amíg be nem bizonyosodik a bűnössége. Van egy híres történet a nagy bölcsről, Rasasról (Rabbi Shmuel Shtrashun, Vilna, 19. sz.), aki rendszeresen kölcsönöket adott szegény embereknek, hogy kisegítse őket a bajból. Egy nap, amikor a rabbi Talmudot tanult, a helyi szabó jött el hozzá, hogy visszafizesse a 10.000 rubeles kölcsönt, amit kapott. A rabbit annyira lekötötte a tanulás, hogy csak bedugta a pénzt a könyvbe és elfeledkezett róla. Egy héttel később a rabbi átnézte a kölcsönkimutatást és észrevette, hogy a 10.000 rubel nem lett visszafizetve. Hívta a szabót és kérte, hogy fizesse meg a tartozását. De én múlt héten visszafizettem - mondta a szabó. Jó, hol van az igazolás? - kérdezte a rabbi, aki valóban nem emlékezett a történtekre. Tanultál és én nem akartalak zavarni - válaszolta a szabó. Végül elterjedt a szóbeszéd, hogy a rabbi és a szabó pénzügyi vitába keveredett. Hogy merészel ez az ember szembeszállni a rabbival? A szabó hírnevén csorba esett és mindenki kerülte őt. Egy évvel később a rabbi a Talmudot tanulmányozta és egy borítékot lelt benne, amiben 10.000 rubel volt. Akkor értette meg, mi történt. Azonnal hívta a szabót és bocsánatot kért. A bocsánatkérésed nem segít rajtam. - mondta a szabó szomorúan. A jóhírem örökre elveszett. Ne aggódj, - mondta a rabbi- a zsinagógában nyilvánosan kihirdetem, hogy mindenki tudja, én követtem el a hibát. Ez nem fog segíteni - mondta a szabó -, azt fogják gondolni, csak azért mondod, mert megsajnáltál. A rabbi sokáig gondolkodott, majd előállt a megoldással. Neked van egy lányod és nekem egy fiam - mondta -, házasodjanak össze. Így mindenki tudni fogja, hogy megbízható vagy, különben én nem egyeznék bele ebbe a házasságba. Így hozták helyre az okozott kárt. De ez nem mindig ilyen könnyű...

A beszéd és a megváltás folyamata

A Tóra azt kérdezi: Miért lett a Szentély lerombolva? Azért, mert az emberek láson hárát beszéltek egymásról. Chofec Chaim (a láson hárá törvényeinek összeállítója) azt mondja, hogy a pletykálkodástól való tartózkodás az egyetlen és leghatékonyabb mód, hogy visszafordíthassuk az okozott kárt és közelebb kerüljünk a megváltáshoz. Most kell ezt magunkra vállalni! Most van a megváltás időszaka. Pészachkor ünnepeljük a rabszolgaságból való megszabadulásunkat. Ekkor számoljuk az Omert is, mely a Tóraadáshoz vezet. Most kell szakítanunk a nézeteltérésekkel és megosztással, ami egy nagy csapás az emberiségre nézve. Képzeljük el, hogy megváltozna a világ, ha mindenki támogatná ezt az ügyet!

Szerző:
Rabbi Shraga Simmons
Fordította: G.Sz.
Forrás: Aish.com

Interjú

Együtt lenni, közösséget alkotni jó – Interjú Kürti Csabával

Kürti Csaba a sokak által jól ismert Jewish Meeting Point nevű internetes oldal egyik megálmodója és megvalósítója. Az interjúban arról mesél, hogy hogyan, született meg a nagy ötlet, és mesél arról is, hogy milyen munkák állnak egy ilyen project mögött.

Már gyerekkoromban is nagyon aktív voltam, mindig három-négy dolgot csináltam egyszerre. Ez egyébként a mai napig így van. Fiatal koromban tájfutottam, néptáncoltam, érdekelt a régészet, ha valahol ásatások voltak, akkor én biztosan a gödör mélyén voltam megtalálható. Izraelbe is ennek kapcsán jutottam el először. A Bnei Akiva ifjúsági szervezet minden évben szervezett utat Izraelbe, ami két hét munkából és két hét országjárásból állt. '92-ben régészeti tábort hirdetett meg, amire én is jelentkeztem.

Ugyebár én pécsi vagyok, és kuriózumnak számított az összes program, aminek a híre eljutott oda hozzánk. Körülbelül száz zsidó élt a gyerek koromban Pécsett, de messze nem volt olyan zsidó közösségi élet, mint Pesten. Egy-egy hírlevél jutott el néhány programról, így szereztek tudomást a szüleim arról, hogy lehetőség van Izraelbe utazni. Visszatérve tehát az érdeklődésemre, az, hogy párhuzamosan több mindent csinálok, az egyetem alatt is jellemző volt. Suli mellett egy rajzfilmstúdióban dolgoztam trükkoperatőrként. Ez röpke tizenöt évig tartott. Középiskola után informatikus mérnöknek tanultam, majd közgazdasági egyetemre mentem. Közben tizennyolc évesen pár fiatallal együtt létrehoztunk egy zsidó ifjúsági szervezetet. Ennek az az előzménye, hogy a rendszerváltás után a szüleimmel elkezdtünk zsidó közösségi programokra járni. Zsinagógába, ünnepekre. 14 éves voltam ekkor, és ahogy az én generációm kezdett felnőni, azt tapasztaltam, hogy vannak fiatalok, akiknek léteznek igényeik, és milyen jó lenne, ha nekik külön szerveznének programokat. A szüleim generációjából nem sokan jártak zsinagógába, ezért a nagyszülők generációjától kellett tájékozódnunk arról, hogy hol is vannak az unokák. Szó szerint házról-házra jártunk, bekopogtattunk, és szedtük össze az unokákat. Körülbelül egy 30 fős csoportot sikerült összehozni. Minden évben rendeztünk két shabbatont, kibéreltünk egy kulcsos házat az erdőben, és oda vonult el a csoport. Évközben rendszeresen szerveztünk programokat, hanuka party-t, purim party-t, temetőt újítottunk fel nyáron, különböző konferenciákat tartottunk. A csoportunk egy idő után csatlakozott a UJS-hez (Hungarian Union of Jewish Student, azaz Zsidó Fiatalok Magyarországi Egyesülete), mivel ők profi pályázatíró csapattal is rendelkeztek, nem beszélve a sok fiatalról, úgy éreztük, hogy jó lesz ha egyesülünk. Onnantól kezdve a UJS pécsi klubjaként működtünk. Összesen nyolc évig vezettem a pécsi klubbot. Szerencsére volt, aki továbbvigye a stafétabotot, így nyugodt szívvel hagytam ott a várost.

> ***Az összes projectünk olyan tehát, mint egy csatorna, vagy egy ujj a tenyéren. Utak. És tulajdonképpen a különböző élethelyzetek, szükségletek azok a momentumok, amelyek elvezetnek hozzánk.***

Mikor költöztél fel Pestre, és miért?

'92-ben és '93-ban is kint voltam Izraelben, ahol jó pár fiatallal megismerkedtem, és ezt követően időről-időre jöttem föl Pestre azért, hogy találkozzak ezekkel az emberekkel. Az évek során kialakult egy baráti kör, és én egyre több időt töltöttem itt. De ténylegesen 2004-ben költöztem föl Pestre, az egyetem elvégzése után, amikor megházasodtam. A zsidó vircsaft könnyen rabul ejti és megfertőzi az embert. Sokan kérdezték, hogy miért csinálom a közösségszervezést. Tudnék mondani szépen hangzó dolgokat, de hogy igazából mi is motivál ebben az egészben, azt nem tudom megmondani. Most már 17 éve vagyok szervezőként, vezetőként benne a zsidó közösségi életben, több szervezetnek voltam az alapítója, és többen a mai napig is benne vagyok mint kurátor. A Jewish Meeting Point 2002-ben, egy meglévő igényre támaszkodva jött létre. Mint vidéki zsidó, pontosan tudtam, hogy milyen nehéz az ismerkedés. Elég sok zsidó él vidéken, de ahhoz viszont kevés, hogy lehetőség legyen társat találni, ami pedig hát az alapja annak, hogy egy közösség fennmaradjon. A bátyámmal, Kürti Gáborral közösen indítottuk a JMPoint-ot, ami egy zsidó társkereső és közösségi oldalnak indult. Azért választottuk azt a nevet, hogy zsidó találkozási pont, mert már sok tervünk volt akkor is azzal kapcsolatban, hogy majd hogyan bővüljön és épüljön ez a közösségi portál. 2005-ig teljesen saját pénzből, a szabadidőnkben építettük az egész szervezetet. Három év után egyértelművé vált, hogy ez már több, mint hobbi, már nem munka mellett, hanem munka helyett csináltuk, és napi 8-10 órát ültünk a gép előtt, saját kapacitásunkat is meghaladva. Ekkor létrehoztunk egy alapítványt, és elkezdtünk segítő kezeket is bevonni a munkába, hiszen ketten a bátyámmal már nem bírtuk vinni az egészet. A JMPoint a Zsidó közösségért Alapítvány néhány évvel később már közhasznú címet is kapott, és az alapító okiratába annyi minden került bele, ami körülbelül egy tíz év alatt megvalósítható tervnek felelt meg. Nagyjából most, 8 év után tartunk ott, hogy valóban mindent megvalósítottunk, ami az alap tervben benne volt, de persze állandóan, így most is vannak új project tervek. Csak hogy néhányat említsünk a már megvalósult projectek közül: működik ugye a társkereső oldal, a virtuális zsidó múzeum, a zsidó konyha, a Jewbox.hu – Zsidó zenei és kulturális magazin és rádió, a JMPoint Akadémia, szerveztünk nemzetközi tréningeket, nyári tábort családoknak, különböző szemináriumokat, stb.

Kik dolgoznak jelenleg a JMPointon?

Körülbelül hat-nyolc alkalmazott vesz részt napi rendszerességgel a munkában, és húsz ember szerződéssel dolgozik, ők főleg oktatók, és az akadémia megvalósításán dolgoznak. Körülbelül ötven olyan önkéntes van, aki egy-egy programban vesz részt, de van több olyan is, – ilyenek pl. a fórum moderátorok – akik az év minden napján segítenek. Az éjszakai műszakban pl. Amerikából segítenek, hiszen nekik olyankor nappal van. Nekem jelenleg a JMPoint a fő munkám, furcsa is, hogy most csak egy dologgal foglalkozom, bár tulajdonképpen ez az egy munka is állandóan legalább öt-hat különböző projectet foglal magába. Így valójában most is épp annyira megosztom az energiámat a különböző területeken, mint korábban, mondjuk egyetemista koromban.

Mit tekintesz a JMPoint életében a legnagyobb sikernek?

Ha a hivatalos elismeréseket nézzük, akkor a Westbury Group - Compass Europe nevű kiadványát említhetném, ahol 2009/2010-

ben bekerültünk Európa 12 leginnovatívabb zsidó szervezete kö zé. Ez nagyon nagy elismerésnek számít. Ha pedig az emberi részét nézzük, akkor a sok-sok JMPointos párra és gyermekeikre gondolok. Mindig jó érzés látni és hallani, hogy megint egy pár egymásra talált nálunk, vagy újabb gyermek született.

Nagyon sok emberrel ismerkedtem meg a közösségi oldalnak köszönhetően. Indítottunk egy klubrendszert, azóta önálló közösségek is létre jönnek. Ezek önálló életet kezdenek élni, és maguknak szerveznek különböző programokat, saját kezdeményezésre. Mindez a fórum-életnek köszönhető. Ez szintén nagy sikernek mondható.

A tagok 70 százaléka semmilyen zsidó szervezettel sem tartottak kapcsolatot, de a fórumon keresztül lassacskán bevonódnak. Ismerek valakit, aki itt talált először zsidó közösségre, lassan elkezdett különféle programokon részt venni, aztán neki látott talmud tórára járni, héberül tanulni, és most már Izraelben él. A JMPoint egy első lépésnek, egy küszöbnek tekinthető. Mivel a neten van, egy nagyon könnyű, könnyen hozzáférhető első lépés. Ismerősök, barátok nélkül szinte elképzelhetetlen, hogy az ember csak úgy lemenjen egy zsinagógába, hiába is érdeklődik. Volt olyan tagunk, aki regisztrált az oldalra, és két évig szinte napi rendszerességgel olvasta a fórumot, de nem mert megszólalni, írni. Még anonim módon sem. Mi nem akarunk létrehozni olyat, amit már más csinál. Vannak szervezetek, akik például profi módon tanítanak, vagy sport programokat szerveznek. Mi inkább segíteni akarjuk ezeket a kezdeményezéseket, nem pedig helyettesíteni. Szeretnénk megtalálni, elérni és bevonzani azokat az embereket, akik eltávolodtak a közösségtől. Az összes projectünk olyan tehát, mint egy csatorna, vagy egy ujj a tenyéren. Utak. És tulajdonképpen a különböző élethelyzetek, szükségletek azok a momentumok, amelyek elvezetnek hozzánk. Ha valaki, tegyük fel társat akar, akkor megtalál minket. Ha valaki állást keres, akkor is megtalálja az oldalt. Ha valakit a kultúra és a zene érdekel, megtalálja az oldalon működő Jewboxot. Ha tanulni szeretne, ott az Akadémia. De előbb-utóbb eltalál hozzánk az is, akit az örökségvédelem érdekel, vagy a zsidóság tárgyi világa, lásd Virtuális Zsidó Múzeum. Ezek mind csatornák, amelyeken keresztül megpróbáljuk az embereket elérni, és első körben virtuálisan a közösség részévé tenni. A következő feladat ezután ezt a csoportot a megfelelő helyre tovább irányítani. Ezért is van az, hogy minden zsidó szervezetnek térítésmentesen hirdetjük a programját. Úgy gondoljuk, hogy a JMPoint a hétköznapokra való. Tulajdonképpen két valós program – például egy tanulás, ünnep, stb., amikor az emberek ténylegesen összejönnek – között keletkező űrt tölti ki. Tehát nem az a cél, hogy itt éljenek az emberek virtuális életet, hanem hogy aktív közösségi életben vegyenek részt, és amikor éppen nincsen program, akkor is tudják tartani egymással a kapcsolatot. Sok ember csak átmenetileg tagja a JMPoint közösségének. Ez azért nem szomorít el bennünket, mert ha az emberek más zsidó szervezetnél kötnek ki, és aktív tagjai lesznek valamelyik közösségnek, akkor mi már elvégeztük a dolgunkat. Tehát ez a közösségi oldal nem fenyeget azzal, hogy a kapcsolatoknak pont a lényege vesszen el. Mint például leülni egy kakaó vagy kávé mellé, és beszélgetni. Éppen az a cél, hogy megmutassa az embereknek, hogy együtt lenni, közösséget alkotni jó.

Hol van a JMPoint bázisa?

Éveken keresztül otthonról, az íróasztal mögül csináltuk a munkát, aztán miután a lakást ellepték a szervezettel kapcsolatos kellékek, muszáj volt továbblépnünk. Az ortodox hitközségtől kaptunk egy termet, ami tulajdonképpen a Kazinczy utcai zsinagógához tartozott. Ott töltöttünk el három évet, tavaly pedig átköltöztünk egy irodába a Hegedűs Gyula utcába. Általában a hétköznapokon ott vagyok.

Én a JMPointtal kelek és fekszem. Mivel a feleségem is aktívan részt vesz az Alapítvány munkájában, (pl. a Green Jews nevű projectben és Zöld Izrael Oktatási Programban), az Alapítvány valóban átszövi a mindennapi életünket.

Mesélsz a családodról?

A feleségem és a két lányom nagyon fontos részei az életemnek. Ameddig nem voltak gyermekeim, addig a munka nagyon komoly prioritás volt, és mindig nagyon sokat dolgoztam. Amint már említettem, mindig több dologgal foglalkoztam egyszerre. Egyetemista koromban egy bankban gyakornokoskodtam, és mellette rajzfilmeket készítettem. Hetente két éjszaka nem is aludtam, hogy mindez beleférjen. Miután megszülettek a gyerekek, a prioritásokat át kellett helyezni. Ez nem ment egyik napról a másikra. De most már, amikor a gyerekek otthon és ébren tartózkodnak, akkor ők vannak a középpontban. Nap, mint nap kell dolgoznom azon, hogy megtaláljam ezt az egyensúlyt.

Ha jól értem, akkor a szervezetnél két típusú munkát is végzel. Az egyik a különféle programok kigondolása, ehhez óriási szociális érzékenység kell, a másik pedig mindezek megvalósítása, amely inkább gyakorlatiasságot követel. Hogyan fér össze ez a két szemlélet, munkatípus?

Nagyon pontosan látod! Két típusú vezetőt ötvözök egy személyben. Egyszerre vagyok az Alapítvány stratégiai vezetője, aki a hosszú távú terveket készíti, és egyben az úgynevezett operatív vezető is, aki ezeket megvalósítja. A pályázatírástól az egyes projectek irányításáig mindent én vezénylek le. Rengeteg emberrel kell kapcsolatot tartanom. Mindezekhez nagyon sok időbeli-térbeli kapacitásra, fejlődni tudásra van szükség. Sajnos a napi rutin néha nem teszi lehetővé, hogy a gondolatok szárnyaljanak.

Elárulsz valamit a JMPoint Alapítvány legújabb terveiből?

A JMPoint Alapítvány és a Lativ Kolel közös szeminárium sorozatot tervez az elkövetkező két évben: Shabbatonokkal összekötött tanulásokat vidéken, különböző városokban, ahova szeretettel várjuk majd a fiatalokat a tanulócsoportból is!

Magyari Judit

A különös szédereste

A következő történetet Mose Kraus, kanadai kántor mesélte el.

Dinovban, az én szeretett munkácsi mesteremnek, Lázár Sapirának a nagyapja, Elimelech Sapira volt a rabbi; nagy hírű tudós. Számos legendát regéltek róla, közeledett a Jantev, a Pészach, ez vált beszédtémává az emberek között. Csodákat meséltek a rebe szédereséről, többek között azt, hogy Élijáhu próféta minden alkalommal megtiszteli a házát. Nem messze Dinovtól lakott egy tekintélyes gazda, nagy híve a rebének. Szinte leste a gondolatait, hetente megrakott szekérrel utazott Dinovba, a mesterhez. A piacon ámulva hallgatta a hívők áradozását. Úgy érezte, minden vágya, hogy ráv Sapira asztalánál tölthesse a széderestét. Bátorságot vett magán, és elmondta a szíve titkát a bölcs embernek. A rabbi behunyta a szemét, egy percig gondolkodott, majd kijelentette, hogy ez jövőre elképzelhető, idén azonban nem. Akkor otthon, a családi körben lesz nagyobb szükség a gazda jelenlétére. A bálbosz még erősködött, de ráv Elimelech Sapira határozottnak bizonyult. Legyen a gazda otthon szédereste és punktum. Mit volt mit tenni, az utasítás szerint cselekedett. Családjával az asztalhoz ültek, ilyenkor a szolid szokásoktól eltérően az ünnepi asztalra értékes készletek, ezüstserlegek, gyertyatartók kerültek. Helyenként olyan ház is akadt, ahol aranyat raktak az asztalra, hiszen Egyiptomból azt is hoztak magukkal elődeink. És különben mindez növelte az est ünnepélyességét. A házigazda felvette a fehér köntösét, ahogyan az ünnepi alkalomhoz illik. Aztán megkezdték a szertartást, megtöltötték Élijáhu próféta serlegét, hiszen a legenda azt tartja: a próféta szédereste járja a városokat, utcákat, betér egy-egy házba, s a serleg jelzi, hogy várják. Amikor most a szertartás elején azon részhez értek, hogy „ez a nyomorúság kenyere, aki éhes, jöjjön és egyék” – ilyenkor ki szokták nyitni a kapukat, hátha betéved egy éhes ember –, nagy meglepetésükre két marcona, nagyszakállú férfi tért be az ajtón, hatalmas fejszékkel. Nagy zsákot hoztak magukkal, és minden értéket, amit a szobában találtak a zsákba rakták. Ezüstneműk, aranytárgyak, evőeszközök, minden, ami mozgatható volt, a zsákba került. Érdekes, hogy Élijáhu poharához nem nyúltak, talán észrevették, hogy az edényben már kiöntve állt a bor. A rablók azonban elégedetlenek voltak. Az egyikük a házi gazdát – arra gondolva, hogy máshol is akadnak értékes holmik s némi pénz – „átkísérte” a szomszéd szobába. Közben a másik rabló szeme megakadt a ház asszonyán. Sikoltozására beszaladt a férje a hátsó szobából. Milyen helyes feleséged van neked – mondta -, elvonulok vele abba a helyiségbe. A gazda felkiáltott: -Semmit nem szóltam, amíg az értékeket vittétek. Mindent odaadtam, amit csak kértetek. De a feleségemhez ne nyúljatok, őt nem engedem bántani! Mit tehetnél? - kérdezte a rabló. A gazda kiáltott egy nagyot, nekiszaladt a banditának és bizony fel is lökte. Maga sem gondolta, hogy erre képes. A marcona férfi feltápászkodott, felemelte a fejszéjét, ütni készült, a gazda egy újabb óriási kiáltással felborította támadóját fejszéstől együtt. Mire vársz? – kiáltott társára a rabló – Üsd le az öreget!

A kiáltozást meghallotta egy lovas katonatiszt, aki arra bandukolt. Megkötözte a lovát és pisztolyát előkapva berontott a házba. Ami bent fogadta, az magáért beszélt. Sokat nem kellett magyarázkodnia a gazdának. A katona kötelet kért, jól megkötözte a két rablót, majd közölte, megy a falu végére, és küldi a milíciát. Távoztában megpillantva a serleget, felhajtotta, megpödörte a bajszát és elment. Egy katonatisztnek meg sem kotyvan egy serlegnyi bor. A gazda kesernyésen mosolygott, fájt neki, hogy pont Élijáhu serlegét kellett a tisztnek meginnia, szemrehányást is tett magának, hogy miért nem kínálta ő meg a katonát. De hát mindegy, így történt. A katona megtartotta a szavát, jöttek a milícia emberei és elvitték a megkötözött jómadarakat.

A gazda alig várta az ünnep múltát. Most értette meg, miért zárkózott el a rebe a kérése elől. Befogta lovait, és elment Elimelech Sapirához. Ahogy belépett az ajtón, hogy valami köszönetfélét rebegjen, még meg sem szólalt, a rabbi eléje ment és megölelte.

Üdvözöllek, szerencse fia! Te mázlista! Nálam is járt Élijáhu próféta, de éppen csak belekortyolt a borba. Nálad viszont kiürítette az egész serleget.

Deutsch Gábor

Zsidó szavak

A BARHESZ, A MACESZ, MEG A CHÁMECH

E három szó valamelyike (vagy éppen mindegyike) minden bizonnyal ismerős mindazok számára, akiknek a leghalványabb fogalmuk is van a zsidóságról. Ezért most nem szentelek nekik külön-külön fejezetet, de mivel a három hasonló hangzású, de nagyon is eltérő jelentésű fogalom összefügg, és a Pészách is közeleg, érdemes megismerkedni a jelentésükkel.

BARHESZ: Fonott kalács, a „chále” néven is ismert kenyér, mely a bor mellett a sabeszi és ünnepi asztal elmaradhatatlan kelléke. Hiszen a szombati vagy ünnepi kiddus után (amely a borra mondott áldás) kezet mosunk, és felvágjuk az illatos barheszt. Szokás a felvágott darabokat sóba mártani. Ros Hasanakor (újév) mézet használunk, hogy édes legyen a következő esztendő. A barhesz formája és íze az alkalom illetve a helyi szokások függvényében változhat. Van, aki az édeset, mások a sósat részesítik előnyben. Szombaton általában hosszúkás, ünnepnapokon pedig kerek barchesz kerül az asztalra. Pontosabban kettő. Ez arra emlékeztet minket, hogy a negyven éves pusztai vándorlás idején, melynek során az Örökkévaló mennyei eledellel, azaz mannával táplálta a megfáradt népet, pénteken dupla adag manna hullt, hogy szombat napján ne kelljen gyűjtögetni, s így a zsidók megtarthassák a sabeszt.

Annyi biztos, hogy a barhesz szó a héber bét-rés-chaf (כ.ר.ב) gyökből származik, melynek jelentése áldás. Ez utalhat az egyik legalapvetőbb, leggyakoribb, és talán legismertebb zsidó áldásra, amit a kenyérre mondunk. Ezen kívül már a kezdetek kezdetén, Mózes első könyvében (2. fejezet, 3. vers) is leszögezi a Tóra, hogy „…megáldotta Isten a hetedik napot…”. Egy másik magyarázat szerint Salamon királytól tanuljuk (Példabeszédek 10:22), hogy „Az Örökkévaló áldása gazdagít meg”. Hiszen szombaton nem dolgozunk, ezen a napon Isten áldása tart fenn minket. Több

helyen is előfordul tehát az áldás szó a szombattal kapcsolatban.

MACESZ: Kizárólag lisztből és vízből álló kovásztalan kenyér, magyarul pászka, vagy ritkábban szóhasználatban laska. A héber mácá (מצה) szó többes számú alakja (מצות). Ez az a kenyér, amelyet Izrael fiai nagy hirtelenjében magukkal vittek táplálékul az egyiptomi kivonulás idején, hiszen nem volt idejük arra, hogy kelt kenyeret süssenek az útra. Mi magunk is tapasztalhatjuk, hogy az Örökkévaló csodái gyakran egyik pillanatról a másikra történnek; nem volt ez másképp őseink esetében sem. Ennek emlékére Pészáchkor, azaz az egyiptomi kivonulás ünnepén 8 napon át maceszt eszünk. Ilyenkor tilos minden egyéb kovászos élelmiszer fogyasztása is.

Az idő rövidsége nagyon lényeges a macesz készítésénél. Pontosan 18 perc szükséges ugyanis ahhoz, hogy liszt és víz elegyéből a különféle kölcsönhatások eredményeképpen kovász keletkezzen. Ennek megfelelően a Pészáchkor fogyasztott macesz gyártási folyamata nem haladhatja meg a 18 percet az alapanyagok összekeverésének pillanatától egészen addig, míg a kész macesz kikerül a sütőből. Ez ma már nem probléma, hiszen gépesített macesz üzemek működnek szerte a világon. Egyes helyeken szokás azonban, hogy a Pészách előtti napon a közösség tagjai maguk is sütnek maceszt. Ezt micve-macesznek hívják.

CHÁMECH (חמץ)**:** Kovász. A Pészách előtti időszakban ez a szó a zsidó háziasszonyok rémálma. Az ünnep idején ugyanis a chámech fogyasztása mindenféle formában tilos, sőt, még annak birtoklása is. Éppen ezért szokás Pészách előtt eladni minden tulajdonunkban lévő chámechot egy nem zsidónak. Ilyenkor jön el a más kultúrákban sem ismeretlen „tavaszi nagytakarítás” ideje, amikor is az ember nem csak a lakását, a külső, fizikai környezetét tisztítja meg minden kovásztól, hanem mindeközben átgondolhatja, hogy mindez a kóserolás hogyan is hat „belül”. Ez tehát lelki értelemben is a megtisztulás, megújulás időszaka.

Boldog és kóser Pészáchot kívánok mindenkinek!

W. E.

Arcképcsarnok

Joszef Káro élete II. rész

Az előző számban Joszef Káro zc”l életével ismerkedtünk meg. Jelen cikkben rav Káro zc”l életművét vesszük közelebbről szemügyre. Hősünk tehetsége és szerteágazó tudása már viszonylag korán megmutatkozott. Fiatalemberként széles elismertséget szerzett magának és

már ekkor kora egyik legkiemelkedőbb tóratudósaként tekintettek rá kortársai. Joszef Káro zc”l hozzáfogott minden idők egyik – ha nem a – legnagyobb zsidó bölcse, a korábban általunk is tárgyalt Maimonidész fő műve, a Misné Tóra címet viselő alkotás magyarázatának megírásához. A Misné Tóra magyarázatának megalkotása hatalmas szellemi teljesítmény volt Káro zc”l részéről. Munkája a Keszef Misna címen vonult be a zsidó vallás – és kultúrtörténetbe. Ebben a művében a szerző idézi és oly módon magyarázza Rámbám zc”l fő művének részeit, hogy ezáltal közérthetőbb formában tárja az olvasók elé.

Káro zc”l fiatalon elveszítette első feleségét, majd ezt követően elvette Jichák Szábá rabbi lányát. Egy rövid bulgáriai kitérő után ráv Káro zc”l a második feleségével Izrael földjén telepedett le. Bölcseink úgy tartják, hogy az Erec Izraelben élés micvája minden valamennyi más micvával felér. Izrael földje rá is mély benyomást tett és spirituálisan oly mértékben inspirálta őt, hogy eljutott arra a szellemi szintre, hogy meg tudta alkotni műveit.

Cfáton telepedett le és Jákov Beirav rabbi zc”l az általa vezetett bét din (vallási ügyekben eljáró döntőbíróság) egyik tagjává választotta. Amikor a ros bét din (a bét din vezetője) elhunyt, őt nevezték ki utódaként. Ebben az időben – tehát Beirav rabbi zc”l halála utáni időszakban – Káro zc”l a bét din vezetőjeként tudásával olyan tekintélyt és hírnevet szerzett a cfáti rabbinukus bíróságnak, hogy az nemcsak Izrael, de az egész diszpóra első számú bét dinjévé vált. A ráv Káro zc”l vezette döntőbíróságnak döntő szava volt minden kérdésben, mely a zsidó vallással volt kapcsolatos. A vallási kérdésekben ebben az időben az egész világon az az álláspont volt a végső és a legszélesebb körben elfogadott, amelyre a cfáti bét din helyezkedett. Rav Káro zc”l munkássága olyan hatású volt, hogy döntéseit gyakorlatilag az egész zsidó világ elfogadta és nemzedéke első számú vezetőjeként fogadták el.

Ebben az időszakban – tehát amikor már Erec Jiszroél földjén élt – kezdett bele egyik fő műve, a Bét Joszef (József háza) megírásába. Ez egy alapos és hatalmas képzettségről tanúskodó kommentár, amely az általunk is már megismert Jákov ben Aser rabbi zc”l által szerzett Arba Turim (A négy pillér) című alkotás kommentárjaként volt értelmezhető. A Bét Joszefnek az volt a célja, hogy magyarázatai a vallási kérdésekben felmerült vitákra általános, mindenki által követhető megoldást nyújtva egységesítsék és egyesítsék a világ zsidóságát. Célul tűzte ki, hogy valamennyi halachikus kérdésre választ nyújtva feloldja a kétértelműséget, a vallási kérdésekre adott válaszok félreérthetőségét.

Káro rabbi zc”l kiváló és széles körben ismert kabbalistaként is működött. Kabbalával foglalkozó alkotása a „Magid mesárim” címet viseli. Ebben az alkotásában rav Joszef ben Efrájim zc”l rögzíti egy angyallal való társalgásait, aki tanácsokat ad neki, bátorítja és irányítja a tanulmányaiban való elmélyülésben. Rabbi Alkabec zc”l tanúsította, hogy az egyik alkalommal, amikor meglátogatta a ros bét dint, ez az angyal is ott tartózkodott. Az angyal látogatásairól több más tanú is beszámolt.

Miként a jogszabályok az életviszonyok legfőbb rendezői és az élet minden területére kiterjednek, úgy a vallási szabályok (a halacha rendelkezései) is az élet valamennyi pillanatát szabályozzák. A Bét Joszefben írtak is kiterjednek a zsidó ember életének minden aspektusára, ebből következően a mű hatalmas terjedelműre sikerült. Rav Káro zc”l ezért megalkotta a Bét Joszef rövidített változatát, mely a Sulchán Áruch címet kapta. Jelentése magyarul „Terített asztal”. A Sulchán Áruch a halachikus döntések végső formáját tárja elénk. A hosszas vitákat, az egymással ütköztetett álláspontokat nem ismerteti, csak az ezek eredményeként kialakult végső halachákat.

A Sulchán Áruch a vallási törvényeknek az askenáz (középkelet-európai eredetű) zsidóság számára nem az egyetlen, de a legismertebb, legelterjedtebb gyűjteménye. Máig ez jelenti a vallási szabályok legismertebb gyűjteményét. Ráv Káro zc”l a cfáti (a világ legnagyobb elismertséggel rendelkező) bét din vezetőjeként az egész világ zsidósága által követett vallási döntéseket és szabályokat alkotott. Ezeket az óriási reputációval rendelkező döntéseket örökítette meg az utókor számára a Sulchán Áruchban (mely tulajdonképpen a Bét Joszef rövidített változata).

Fordította: K. Á.
Forrás: wordlingo. com

Hálachá

Mi van a macesz mögött?

Pészách ünnepe alatt a Tóra megtiltja a chámec (kovászos) étel fogyasztását (2Mózes 12,19). Ez a tilalom különösen szigorú, mind az érte járó büntetés szempontjából, mind abból a szempontból, hogy a mértékben nincs alsó határ, a legkisebb mennyiséget is tilos fogyasztani. Ezen kívül, abban is eltér ez a tilalom a többi tórai tilalomtól, hogy ellentétben például a disznóhússal, amit ugyan elfogyasztani nem szabad, de a hűtőszekrényünkben tartani nem tilos (persze nem túl praktikus), addig a chámec birtoklása szintén tilos (2Mózes 12,19).

Mit tegyen hát, aki ezekben a napokban valami kenyérfélét szeretne fogyasztani? Mácét lehet enni Pészách napjaiban, ami nem más, mint kovásztalan kenyér, azaz olyan tészta megsütve, ami nem kelt meg. Ugyan mind a hét (Izraelen kívül nyolc) napon micvá mácét enni, de csak az első este (Széder este) (Izraelen kívül a másodikon is) kötelező. Így mondja a Tóra: „Az elsőben (hónapban), a hónap 14. napján este egyetek mácét […]" (2Mózes 12,18). Ezek szerint, minden zsidó köteles még Pészách előtt „megválni" mindenféle chámectól. Amennyiben nem kíván kenyérfélét fogyasztani Pészáchkor, nem köteles rá, kivéve az első nap, ez a máce evésének a tórai micvája.

Miért is eszünk *mácé*t? A *Széfer háChinuch* azt írja, hogy ahogy a pészáchi áldozat így a *máce* evése is emlék a csodákra, amiket az Örökkévaló tett Egyiptomban. Így válaszolunk a *Hágádá*ban is erre a kérdésre, azért esszük a *mácé*t, mert a kivonulásnál nem volt atyáinknak elegendő idejük, hogy az elkészített tészta megkeljen, hiszen az Örökkévaló máris kiváltotta őket. Így lett a nem megkelt tésztából a sütés után *máce*. Tehát a *Hágádá* szerint is a *máce* evése által emlékezünk, éljük át újra a megváltás csodáit. Azonban mégis felmerülhet a kérdés, hogy miért hívja a Tóra a mácét „*lechem óni*"-nak, azaz szegény kenyérnek, hogyan illik a szegény kenyér ahhoz, hogy általa ünnepeljük meg az egyiptomi kivonulást? (Magát a *Hágádá*t is ezzel a kifejezéssel kezdjük: „*hó láchmó ánjó*", ez a szegény kenyér.) A Maharal úgy magyarázza ezt, hogy a szegény kenyér kifejezés nem azt akarja mondani, hogy ez a szegény ember kenyere, hanem, hogy maga a kenyér szegény. Mitől szegény a *máce*? A különbség a „sima" *máce* és a *mácá ásirá*, gazdag máce között, hogy amíg a „sima" *mácében* csak víz és liszt van, addig az un. gazdag *máce* mézet vagy gyümölcslevet, vagy egyéb toldalékanyagot is tartalmaz. Tehát attól szegény a *máce*, hogy nincsen semmije csak önmaga.

Ugyan a normális „világi" körülmények között nem számít „nagy dolognak", hogyha valakinek önmagán kívül nincs semmije, a spirituális fogalmak szerint csak az számít szabad embernek, akinek „önmagán" kívül nincs semmije. Minden ember „önmaga", a legbelsőbb, legigazibb és legteljesebb énje. Az által, hogyha ehhez valami hozzáadódik, hozzákapcsolódik, veszít a belsőségéből, igaziságából, teljességéből. Amikor megszabadul, szabaddá válik, visszanyeri a teljességét. Ilyen módon utal a „szegény kenyér" a megváltásra mind egyéni, mind nemzeti szinten. Ennek a megváltásnak kell visszatérnie évről-évre a Széder-estén, a *máce* evésének *micvája* által. „Minden nemzedékben úgy kell az embernek tekintenie magát, mintha ő ment volna ki Egyiptomból" (*Hágádá*) Természetesen ez csak egy lehetséges megközelítés a nagyon sok lehetőség közül.

Egy dolgot azonban még érdemes megemlíteni a *máce micvájával* kapcsolatban. Mégpedig, ebben az időszakban, amikor nem áll a Szentély, ez az egyetlen olyan *micvá*, amit evéssel teljesítünk és azt az áldást mondjuk rá, hogy „*áser kidsónu bömicvajszov…*", aki megszentelt minket a parancsolataival. Azaz, az evés általában nem az a tevékenység, ami által az ember magas szintekre jut el a szentségben. Még a *sábeszi* étkezésekre, sem mondjuk ezt az áldást, noha nagyon kedves és nagy *micvák*. A *máce* az egyetlen, amire azt mondjuk, hogy a fogyasztása megszentel, magasabb szintre emel minket (közelebb hoz minket a belsőbb, igazibb önmagunkhoz). Ez az egyetlen *micvá*, ami megmaradt nekünk a Szentély lerombolása után, ami mégis a Szentélyben hozott áldozatok részeinek az elfogyasztásához hasonlatos.

Két féle *mácé*t különböztetünk meg a *háláchá* szempontjából, az egyiket úgy hívjuk, hogy *mácá psutá*, egyszerű *máce*, a másikat pedig úgy, hogy *mácá smurá*, őrzött *máce*. Az őrzött *máce* azt jelenti, hogy már a sütés előtt őrzik a lisztet, vagy akár már a búzát is, hogy ne érintkezzen vízzel, nehogy ez által elkezdjen megkelni. Ezen belül is különböző fajták vannak, aszerint, hogy pontosan mikortól őrzik, a ma általánosan kapható *mácá smurá*t már az aratástól kezdve őrzik.

Ezzel szemben a *mácá psutá*t csak akkortól őrzik, amikor a liszt ténylegesen vízzel érintkezik, azaz mikor elkezdik a *máce* tésztáját elkészíteni, hogy utána meg tudják sütni. Ezenkívül, még egy különbség van a kétféle *máce* között, mégpedig, az hogy a *mácá smurá*t a *máce* evés micvája miatt őrzik és sütik, míg a sima *mácé*t minden különösebb szándék nélkül sütik. A háláchá szerint egész Pészáchkor szabad *mácá psutá*t enni, sőt még Széder este is, kivéve azt, amivel a micvát teljesítjük, azaz amit a kézmosás (*rochco)* után eszünk (*moci mácá*), a *korách* és az *áfikomán*. Természetesen, aki megengedheti magának, annak sokkal helyesebb végig csak *mácá smurá*t enni.

Széder este, amint már említettük, tórai micvá *mácé*t enni. Ezt a Hágádában a „*moci mácá*" részben teljesítjük. Előtte két áldást mondunk: először *hámajcilechem* áldást, hiszen a *máce* is kenyér, majd utána magára a *micvára „ál áchilász mácó"* áldást. Ugyan „járna" neki egy *sehechejánu áldás* is, mint minden csak időszakonként előforduló micvára, de a kidusban mondott *sehechejánu* áldás erre is vonatkozik (fontos is, hogy amikor a kidusban mondjuk a *sehechejánu*t legyen a szándékunkban, hogy az este folyamán előforduló többi *micvára* is vonatkozzon ez az áldás). Az első áldás kimondásától egészen a *korách* végéig nem beszélünk, hogy ezek, a most elmondott áldások vonatkozzanak a *koráchra* is. Az első áldásnál legyen a kezében mind a három *máce*, a másodiknál tegye le az alsó *mácé*t és mondja az áldást csak a felső és a középső (fél) *mácé*ra. Ezután törjön le a felső és a középső *mácé*ból minimum egy-egy olajbogyónyit és egye meg bal oldalra dőlve, maximum 4 perc alatt. Ha többen ülnek az asztalánál és nem tud adni mindenkinek egy-egy olajbogyónyit a két *mácé*ból, akkor adjon mindenkinek egy-egy kicsi darabot a két *mácé*ból, amire az áldást mondta és a hiányzó mennyiséget pótolja nekik másik *mácéból*. Ha sokan vesznek részt a Széder estén, érdemes a „pótlást" még a kézmosás előtt odakészíteni mindenkinek (de ne túl korán, nehogy még az ideje előtt „elfogyjon" a *máce* az asztalról).

A *máror* elfogyasztása után következik a *korách*, vagy hétköznapiasan, a Hilél szendvics. Veszünk egy olajbogyónyi *mácé*t, egy olajbogyónyi *márort*, belemártjuk egy kis *charoszet*be (alma, dió, bor keverék) és balra dőlve megesszük.

A lakoma végén, mikor már jóllaktunk, következik az *áfikomán* (az *áfiomán* szó jelentése a lakoma végi csemege). Az *áfikomán* ugyan *máce*, és nem pészácháldozat, de mégis a annak az emlékére eszszük, amit a Szentély idejében szintén a lakoma végén fogyasztottak el. Vigyázni kell az étkezésnél, hogy ne együk túl magunkat és el tudjuk még fogyasztani az *áfikománt*. Elővesszük a középső *máce* másik, elrejtett felét és ebből (ugyancsak, ha szükséges kipótoljuk) eszünk balra dőlve lehetőleg két olajbogyónyit, de legalább is egyet. Az *áfikomán* után nem eszünk már semmit, hogy a *máce* ízével térjünk nyugovóra.

Domán Sije

Jó volt, kösz!

Mikor Sije múltkor kikérdezett arról, hogy hogyan éreztem magam Ráckevén, szerintem milyen volt a program és a társaság, azt feleltem, hogy „jó volt". Valamiért mindig ezt mondom. De ha egyszer tényleg jó volt! Milyen volt a könyv, az előadás, a koncert, a kiállítás? Jó volt. Mit is mondhatnék még? Hát nem fejez ki ez a rövid szókapcsolat mindent? Miért pocsékolnám az időmet olyan modorosságokra, mint például kiváló, remek, fantasztikus, nagyszerű, mikor ott van ez az egyszerű, velős szószerkezet? Ami jó, az szükségképpen nem rossz, na és ami rossz, az szükségképpen nem jó... Igaz, ami igaz, amikor megkérdezik, hogy milyen volt a munkahelyen vagy az iskolában vagy az óvodában, valamiért arra is az a válasz (nekem legalábbis az szokott lenni), hogy jó volt, ugyanis pontosan ugyanolyan volt, mint az összes többi napon, rossz semmiképpen, tehát a logika szerint jónak kellett lennie, csak hagyjanak már békén! Tehát mindenféle félreértés elkerülése miatt, kénytelen leszek egy rövid, alázatos magyarázatot adni, hogy miért is volt jó, és akkor a dolog el is lesz intézve.

Sajnos én később érkeztem, mint a többiek, ezért nem kellett pakolnom, csak amolyan úri módon, a hasamat vakarva várnom, hogy elibém rakják a vacsorát, sőt a Rebecen előadásának is csak a végére értem oda, így arról nem is tudok írni. Kárpótlásul viszont a vacsoránál a Rebecen mellém ült és közölte, hogy ez honour neki (neki!). Tulajdonképpen egészen furcsán éreztem magam a vacsoránál, emellett a hihetetlenül kedves, közvetlen és nagy tudású asszony mellett, a gyerekeiről meg Izraelről, de főleg rólam beszélgettünk. Miután jól bevacsoráltunk, ha jól emlékszem a dísztermébe mentünk, ahol Bán Dénes tartott előadást, vagyis inkább szemináriumot a hetiszakaszról. A szeminárium után nem csak többek lettünk, de ráadásul még inkább össze is hangolódtunk. A testünk után a szellemünket is jóllakattuk, elnézést, túl didaktikus lettem, maradjunk annyiban, hogy nagyon jó előadás volt. Ezután az Izraelből érkezett Rabbi Friedmann két órás, héber nyelvű előadása következett a titkos társaságokról. A rabbi többek között arról beszélt, hogy bizonyos titkos társaságok tagjai óriási hatalommal és befolyással bírnak, amelyek az európai társadalmat mozgató nagy eszméket használták és használják fel a saját hasznukra. Egy teljesen vallástalan társadalmat szeretnének, épp ezért ellenségük a zsidóság. Mindezt, mialatt éppen a marhapörköltet emésztettük, elég nehéz volt lenyelni és elhinni, főleg miután elmúlt éjfél. Rebecen Schatz mesélte, hogy ha Amerikában tart előadást, a hallgatók rendszeresen kijárkálnának az óráról, hogy aztán később egy csésze kávéval térjenek vissza. Nekem ez az este folyamán többször is eszembe jutott, és ezúttal sajnáltam magamban egy kicsit, amiért nem vagyok amerikai.

Másnap, szombaton is igazán pompásan (na mit szóltok/szólnak?) zajlott minden. Én sajnos átaludtam a Tóraolvasást, de a kiddusra és Dov Lévi hetiszakaszról tartott előadására éppen odaértem. A második étkezés is békésen és vidáman zajlott. Mindenki nagyon jókedvű volt és talán nem csak a házi szatmáritól. Ezután egy kis csendes pihenő következett, majd minden folytatódott úgy, ahogy ez a zsidóknál szokásos: ettünk és tanultunk, azután imádkoztunk, majd énekeltünk, közben ettünk. Igazán kár, hogy nem megyünk minden nap Ráckevére! A vidám és felszabadult (már ha ezt egy eseményre lehet mondani) meláve málká után a hétvége másik fővendége, Rav Greeneman tartott előadást nagy cadikokról. Döme egyszer a kolelban egy óráján megkérdezte, hogy akarunk-e cadikok lenni, erre nagy csönd lett. Ezen el is csodálkozott, mert ez nyilván egyértelmű, hogy az ember cadik akar lenni, pont úgy, mint ahogy gazdag meg művelt. Na de azt mondani, hogy „én, kérem, az leszek, ti. cadik, jónapot", nem furcsa? Hát szerintem a rabbi előadása után már végképp nem merné senki mondani. A mesék után a Szirákról már jól ismert vitaest következett, először a cionisták az anticionistákkal, majd az ortodoxok a neológokkal csaptak össze, persze csak „játszásiból", hogy ezt a jó kis szót a gyerekkoromból is felelevenítsem. A témák és az ellenük, illetve mellettük szóló érvek is igen súlyosak voltak. A közönség is elégedett lehetett, jó kis parázs vitákat hallhattunk, éles eszű vitázókkal.

Na, mármost a beszámoló kezd hosszúra nyúlni, és még rengeteg mindenről nem írtam, például a wellnessről, ami igazán kitűnő volt. Meg arról sem, hogy mennyi család vett rész, mennyi ráckevei, a Lativ Kolel közössége, viszont más, talán mert van valamiféle „közös célunk", összeköt minket valami, amitől igazi közösség leszünk. Többen is az ismerőseim közül köszörülték azon a nyelvüket, hogy mi csak azért, mert „énispiszeteispisze", elmegyünk három napra dőzsölni egy wellness hotelba, és milyen nehéz azt elmagyarázni, hogy ez nem így van. Végső soron szerintem inkább a vallás, mint a történelem az, ami összeköt minket, bocsánat, hogy ezt így kijelentem. Ezen a ráckevei sabaton nagyon-nagyon jól éreztem magam személy szerint, és biztos vagyok benne, hogy mindenki más is így van ezzel. Köszönöm az egész diákság nevében a szervezőknek, elsősorban Rav Keletinek, és persze mindenki másnak is, aki segített vagy ott volt. Elég lett volna talán csak annyit írni, hogy tök jó volt, kösz...Most már mindegy.

Írta: Bálint Lea

Női szemmel

„Annak a nemzedéknek az igaz asszonyai érdemében lettek kiváltva atyáink Egyiptomból.” (Talmud, Szotá 11b)

Erről is a nők tehetnek!

A zsidó nőknek mindig volt rá lehetőségük, hogy magas prófétai szintre emelkedjenek: az Ö-való ezt mondta Ábrahámnak: „Mindent, amit mond neked Sára, hallgass a hangjára.” (1Mózes 21:12) Sőt Rási alapján ebben az esetben Sára még magasabb szintű próféta volt, mint Ábrahám. Később a nők és köztük is Mirjam, Mózes nővére rendkívüli szerepet játszott az egyiptomi kivonulás történetében. Amikor a fáraó testet-lelket megnyomorító kemény munkára kényszerítette a zsidó férfiakat, az asszonyok nem estek kétségbe, hanem kicsinosították magukat, és amikor ebédet vittek a férjeiknek a mezőre, igyekeztek megerősíteni a lelküket és emlékeztették őket arra, hogy az Ö-való megígérte nekik, hogy kivezeti őket Egyiptomból. Vitték magukkal a tükreiket is, amiket úgy fordítottak, hogy egyszerre láthassák benne magukat ők és a férjeik, és így igyekeztek felkelteni bennük a vágyat. Azért tették ezt, mert tudták, hogy talpra kell állítani a zsidó népet, akiket majd Mózes ki fog vezetni Egyiptomból és lehozza nekik a Tórát. Szinte prófétai magabiztossággal látták azt, amit az elgyötört férfiak a szenvedéstől nem láttak: a nép életének sorsfordító időszakát éli, közeleg a szabadulás és a Tóraadás. Amikor később a sivatagban adományokat gyűjtöttek a Miskán (Szentély) felépítéséhez, a nők a tükreiket adták oda. Mózes először nem volt benne biztos, hogy egy ilyen profán célra használatos tárgyat elfogadhat-e a Miskán építéséhez. Az Ö-való azonban azt mondta, hogy ezek mindennél kedvesebbek Neki, nyugodtan elfogadhatja őket, így ebből készült a *kijor*, a kézmosó, ahol a kohének a szolgálat előtt kezet mostak. Az igaz asszonyok arra használták ezeket a tükröket, hogy kedvessé tegyék magukat a férjük szemében, akik a testi-lelki szenvedés miatt és a fiúcsecsemőkre kimondott halálos rendelet miatt nem akartak gyerekeket nemzeni. A nők azonban a lelkük mélyén tudták, megsejtették az egyiptomi kivonulást, a zsidóság néppé válását és a Tóraadást, minden szenvedés és veszély ellenére gyerekeket akartak. A sivatagban azonban már nem a maguk szépítgetésével voltak elfoglalva, hanem minden nap a Találkozás Sátrához mentek imádkozni és a micvákat hallgatni, ezért ajánlották fel a tükröket a Miskán építéséhez (Ibn Ezra).

Amikor a fáraó elrendelte, hogy minden zsidó fiúcsecsemőt meg kell ölni, a feladatra a zsidó szülésznőket, Jochevedet és Mirjamot akarta kötelezni. Ők viszont jobban féltek az Ö-valótól, mint a fáraótól és nem engedelmeskedtek neki. Azt a magyarázatot találták ki, hogy a zsidó nők olyanok, mint az erdő vadjai: erősek és egyedül szülnek, mire ők odaérnek, már meg is van a kisbaba. Ezután a fáraó álmot látott, amely szerint egy zsidó férfi el fogja pusztítani Egyiptomot. Erre megparancsolta, hogy minden fiú újszülöttet dobjanak a vízbe. A kegyetlen rendelet miatt Ámrám, az akkori generáció vezetője (akinek már volt két gyereke, Áron és Mirjam) elvált a feleségétől, mondván, miért éljenek együtt és hozzanak a világra gyerekeket, csak azért, hogy a fáraó megölje őket. A zsidó nép követte a példáját. Ekkor azonban Mirjam vitába szállt vele: „Apám, a te döntésed kegyetlenebb a fáraóénál is: ő csak a fiúgyerekeket fosztja meg az élettől, te viszont a lányoknak sem adsz esélyt. Ezen kívül a fáraó csak az evilági élettől fosztja meg őket, te viszont az eljövendő élettől is.” Ámrám belátta a lánya igazát, és - ő és valamennyi zsidó férfi - újra feleségül vette az előző hitvesét. Ez a látszólag a szülői tisztelet micvájának ellentmondó megfeddés biztosította, hogy fennmaradt a zsidó nép és megszületett Mózes. Mirjam boldogan táncolt a szülei chüpéjénél, mert prófétanőként tudta, hogy ebből a házasságból fog megszületni az a férfi, aki kivezeti majd a zsidó népet Egyiptomból, a rabszolgaságból, ill. lehozza nekik a Tórát.

Mózes hat hónapra, ádár hónap hetedikén jött világra. Három hónapos koráig anyja el tudta őt rejteni, mert az egyiptomi rendőrök csak az újraházasodástól számított kilenc hónap múlva kezdték el figyelni a zsidók házait. Ekkor Jocheved kis kosarat készített, szurokkal és mésszel vízhatlanná tette, kis baldachint emelt fölé. Mirjammal együtt levitték a Nílus partjára és ott a vízre tették. Azért választották ezt a módszert, mert azt remélték, hogy így az egyiptomi csillagjósok azt fogják látni, hogy a zsidók megmentője a Nílusba került és abbahagyják a csecsemők gyilkolását. Ez így is lett. Amikor Bátja, a fáraó lánya kihúzta a vízből, Mózes felsírt. Bátja gyorsan hozatott egy szoptatós dajkát, egy egyiptomi asszonyt, de a csecsemő nem volt hajlandó enni tőle, sem a többitől, akiket még hívtak. Ekkor Mirjam, aki a bokrok közül figyelte az eseményeket, jelentkezett, hogy majd ő hoz egy zsidó asszonyt. El is jött Jocheved, akire Bátja rábízta Mózest, hogy nevelje neki két éves koráig, és azután hozza el a palotába. A fáradságát pedig megfizette. Az Örökkévaló így jutalmazta meg Jochevedet és Mirjamot, aki bábaként megmentették a zsidó csecsemőket, hogy visszakapták az újszülött Mózest.

Amikor a Vörös-tenger kettévált és a zsidók megmenekültek az üldözőiktől, *sirát*, hálaadó éneket énekeltek a Teremtőnek. Mózes énekelt a férfiakkal és Mirjam a nőkkel, ám ők nem csak énekeltek, hanem dobokkal, csörgőkkel kísérték is a dalt. Honnan voltak hangszereik a menekülő zsidóknak, akiknek annyira hirtelen kellett elhagyniuk Egyiptomot, hogy még a kenyér sem tudott megkelni? Amikor egy másfél milliós nép (600.000 20 és 60 év közötti férfi, ugyanennyi nő, valamint a gyerekek és az idősek) sietősen menekül, tengeren át, sivatagon keresztül, azt gondolnánk, hogy a hangszerek nincsenek a kevés becsomagolt holmijuk között. Mirjam és a többi zsidó asszony azonban máshogy gondolta: tudták, és bíztak benne, hogy az Ö-való megmenti őket, és már előre készültek a hálaadó énekre. Ez a fajta világos hit és bizalom a Teremtőben mindig is az asszonyok sajátja volt.

Domán Chana

A zsidó konyha rejtelmei – Charoszet receptek

Gasztronómia

A Széder esték nélkülözhetetlen kelléke és étele a Charoszet vagy Charojcesz. A szó a héber cheresz szóból származik, ami agyagot jelent. Ez az édesragacsos anyag szimbolizálja a Széder tálon a kemény munkával előállított maltert, amit az egyiptomi zsidó rabszolgák a nagyszabású építkezéseken használtak. A Charoszet receptje minden családban más és más. A következő receptek csak az általában elterjedt összetevőket tartalmazzák, főleg a fűszerezésnél. Így bíztatok mindenkit, aki a recepteket kipróbálja, hogy bátran kísérletezze ki saját ízlésvilágának megfelelő charoszetét.

A Charojcesz általában alma-dió-bor keveréke az askenázoknál, tartalmazhat még körtét esetleg fűszereket, mint a fahéj. A szefárd charoszet mazsolát, fügét, datolyát, narancslevet is tartalmazhat.

ASKENÁZ CHAROJCESZ
(10-12 adag)

Európa Északi, Keleti-területein, élő askenáz zsidók a térségben termő növényekből kezdték el főzni a hűvösebb éghajlatnak megfelelő ételeiket, kialakítva az askenáz konyhára jellemző fogásokat.

Hozzávalók:
2 hámozott alma
2,5 dl őrölt dió
1 teáskanál őrölt fahéj
3 evőkanál bor (kóser pészáchi)
Ízlés szerint méz vagy cukor

Az almákat lereszeljük, majd a többi alkotórészt is hozzátéve alaposan megkeverjük. Elvileg 10-12 adag, gyakorlatban érdemes többet számítani egy főre☺
TIPP! A bort közvetlenül a Széder megkezdése előtt szokták hozzáadni.

EGY MAGYAR CHRAJSZESZ

Hozzávalók:
1 alma
12 cikk dió vagy mandula
Őrölt fahéj
Őrölt gyömbér
Kevés bor

A reszelt almát összekeverjük a darált dióval, kevés fűszerrel és alaposan összekeverjük. A Széder megkezdése előtt tesszük hozzá a bort.

SZEFÁRD CHAROSZET
(4 adag)

2,5 dl datolya darabok
2,5 dl szárított sárgabarack
2 hámozott, kimagozott alma
1 teáskanál fűszerkeverék: ízlés szerint sáfrány, kardamon, fahéj, kömény, szegfűszeg, gyömbér)
2,5 dl aprított dió

A datolyát, sárgabarackot, felkockázott almát és fűszereket összekeverjük és turmixszoljuk. A péphez hozzákeverjük a diódarabokat, majd fólia alatt egy órát a hűtőben pihenni hagyjuk.

Az alábbi variációk érdekessége, hogy zseniálisan tükrözik a befogadó ország eredeti gyümölcskínálatát.

EGYIPTOMI CHAROSZET
(4 adag)

Hozzávalók:
45 dkg mazsola
30 g datolyadarabok
2,5 dl víz
0,6 dl cukor
0,6 dl aprított mandula

Este a mazsolát és a datolyát egy tálba tesszük, ráöntjük a hideg vizet és egy éjszakán keresztül áztatunk. Reggel leöntjük a felesleges vizet, és a cukorral összeturmixszoljuk , végül megszórjuk az aprított mandulával a keveréket.

PERZSA (IRÁNI) CHAROSZET

Az iráni területek jellemzője, hogy az igen csak drága sáfrányból itt termelnek legtöbbet a világon, így természetesen a Charoset receptben is megjelenik. A zsidók ezeken a területeken több, mint 2500 éve élnek, és a helyi klíma sok déligyümölcs termesztésére alkalmas, ezért számtalan meglepő receptúrával is találkozhatunk, mint a narancsos, banános vagy más déligyümölcsös változat.

Hozzávalók:
1 hámozott, aprított körte
1 hámozott, aprított alma
2,5 dl aprított dió
2,5 dl aprított mandula
2,5 dl aprított dió
2,5 dl aprított pisztácia
2,5 dl szárított datolya
2,5 dl mazsola
2 teáskanál fahéj
2 teáskanál őrölt gyömbér
1 evőkanál almabor ecet
Kevés sáfrány
Édes bor

Az összetevőket alaposan elkeverjük, gúlát formázva, lefedve hűtjük a Széderig.

MAROKKÓI CHAROSZET

A helyi fűszerezésen kívüli érdekessége, hogy nem csak a Széder kelléke, hanem Pészáh ideje alatt kedvelt csemege.

Hozzávalók:
500 g darált mogyoró
250 g darált mandula
250 g datolya
250 g mazsola
A hozzávalókat simára keverjük, majd 2 cm átmérőjű golyókat formázunk belőlük.

YEMENITA CHAROSZET

Hozzávalók:
2,5 dl aprított datolya
1,2 dl aprított szárított füge
0,8 dl bor
1 teáskanál őrölt gyömbér
Őrölt koriander
¼ teáskanál Cayenne bors
2 evőkanál krumpli keményítő

Először datolyát, fügét és bort keverjük össze majd hozzátesszük a többi hozzávalót. Formázhatunk gömböket és Pészách alatt csokiba mártva édességként is kitűnő.
TIPP! Az eredeti recept 3 evőkanál szezámmagot és krumpli keményítő helyett maceszlisztet tartalmaz, amik a receptből kimaradtak, mivel a szezámmag és bizonyos helyeken a maceszliszt használata az askenázok számára Pészách alatt nem megengedett.

Mindenkinek Koser pészachot kívánunk!

Kürti Adrienn
Az írás a JMPoint a Zsidó Közösségért Közhasznú Alapítvány támogatásával jelent meg.

Gyereknevelés

Az élménydús széder megtervezése

A gyermekek számára a pészach a zsidó év egyik fénypontja. A szülők számára az év egyik legnagyobb lehetősége. Ez egy nagyon mozgalmas időszak: takarítás, főzés, készülődés a vendéglátásra, könyvekből való felkészülés az ünnepre. Megható is, mert előtérbe kerülnek a családi érzelmek és spirituális, mert a szabadság és megváltás gondolata bekerül a mindennapi életünkbe.

Hogyan használhatjuk fel ezt a lehetőséget arra, hogy gyermekeinknek maradandó zsidó emlékeket szerezzünk ? Három dolgot kell megvizsgálni:

1, CÉLOK
Nekünk, felnőtteknek a céljaink között szerepelhet, hogy valami újat tanuljunk, folytassuk a családi hagyományokat, közelebb kerüljünk a zsidóság jelentésének megértéséhez, vagy sokaknak egyszerűen csak a túlélés. Mindemellett mi lehet a zsidó nevelési cél a pészachi széder során? Mit szeretnénk, hogy a gyermekünk kitanuljon belőle ? A fiatalabb gyermekek számára az izgalmas zsidó élmény szerzése és a pészachi történet alapjainak megtanítása, valamint a szabadság értékének megértetése a fő célok.

Idősebb gyermekeket már szükséges bevonni a témák megvitatásába, hogy érezzék, hogy ők is a zsidó nép fontos része, de fontos a családi hagyományok megerősítése is, mely a szédert mindenki számára emlékezetessé teszi.

Célszerű előre egy tervet készíteni, megtervezni a célokat, hogy magabiztosan tudjuk a szédert levezetni.

2, VISELKEDÉS
Gondoljuk végig a múlt évi pészachot megelőző időszakot. Vajon milyen hozzáállást láttak a gyerekek. Lehet, hogy nem mindig teszik magukévá, amit mondunk nekik, de látják a viselkedésünket. Az, hogy a gyermek a pészachot a zsidó év fénypontjának látja, vagy egy zsidó rituálénak, amit fenn kell tartani, a szülő viselkedésén múlik. Kell, hogy a gyerek érzékelje az izgalmat, várakozást és zsidó büszkeséget és ne a kínzó kötelességet, stresszt és aggodalmat. Bár a pészachi takarítást tökéletesen kell elvégezni, mégis nagyon fontos, hogy az ünnepet megelőző hangulat az otthonunkban olyan legyen, amilyet majd gyermekeink is szeretnének az ő jövőbeli otthonukban. Mikor a pészach előtti készülődés már nagyon hektikus, fontos, hogy ne kiabáljunk a gyerekkel (Menj ki innen a keksszel!) Hogy lehet a házat is jól kitakarítani és a főzéssel is időben elkészülni? Kerülni kell a halogatás kísértését és ügyelni kell más feszültséget okozó körülményekre is, például a nagy elvárások, az új ruhát a gyerek ne koszolja össze, az anyós látogatása.

Év közben a zsidó élet az áldozatokról, az izraeli terrorizmusról, közösségbeli kötelezettségekről szól. Pészáchkor azonban az Ö-való maga hozott ki minket a szolgaságból és kifejezte felénk irányuló szeretetét. Ezen az estén királyok vagyunk – ez a remény és megváltás éjszakája. Ezt kell közvetítenünk a gyermek felé.

3, TEVÉKENYSÉGEK
A pészach ellensége a passzivitás. A rabbik, akik összeállították a Haggadát, nem véletlenül vonták be a gyermekeket, és így kell nekünk is tenni. Ahelyett hogy egy ember felolvassa a Haggadát, míg a többi csöndben ül és hallgat az egész este, mindenkinek részt kell venni benne és élveznie kell azt.

Hogy tudjuk ezt elérni?

Tegyünk fel sok kérdést (ösztönzésként díjakat is felajánlhatunk). Például: Miben különbözik ez az este a többitől? Miért? Miért eszünk csak maceszt? Mi az a szabadság? Miért eszünk keserűfüvet? Miért mártogatunk kétszer? Miért oldalra dőlve eszünk? A gyerekeknek látni kell, hogy vannak válaszok ezekre a kérdésekre és hogy a hagyománynak van jelentése. Ha valaki nem tudja a válaszokat, itt az alkalom, hogy utánaolvasson. El lehet menni tanulni, vagy az interneten is utána lehet nézni.

A kérdések feltevésénél még fontosabb, hogy jutalmazzuk a gyereket, ha jó kérdést tesz fel. Erről szól a „Má Nistáná”. Ha feltesszük a kérdést, hogy mi a szabadság, a legtöbb gyerek azt válaszolja: Nem kell iskolába menni! Azt csinálhatok, amit akarok! Sokáig fennmaradhatok este! Ez egy jó lehetőség megismerni a gyerekeket és hogy elgondolkozzanak, mi is a szabadság igazában - az a képesség, hogy azt tegyük, amit igazán szeretnénk, ami nagyon fontos a számunkra.

Ötletek a széder élménydússá tételéhez

- Mondjuk el a történetet néhány hibával (pl. Egyiptom királyát Philiph-nek hívták) és engedjük, hogy a gyerekek észrevegyék és kijavítsák a hibákat
- Készíthetünk bemutatókat a csapásokhoz (pl. pingpong labda jég helyett, játékszöcske sáskának, szemüveg a sötétséghez)
- A Chád Gádjá alatt valaki adjon ki állat hangokat
- Használhatunk egy banánt, hogy telefont imitáljunk és beszélhetünk a fáraóval
- Lehet feltenni kérdéseket és jutalmat adni a jó válaszokért
- Ajándékot adni annak, aki jó kérdést tesz fel vagy utalást talál a Hagadában a szabadságra. Idősebb gyerekek készíthetnek álriportokat, beszámolókat, amit felolvasnak „Az egyiptomi kivonulás legfrissebb hírei”.

Egy kis tervezéssel a pészachi széder a zsidó év fénypontja lehet. Tartsuk szem előtt, hogy a cél, az hogy a gyerekek is részt vegyenek a széderen, kérdezzenek és jól érezzék magukat. Ne feledjük, ha kipihentek, pozitívak és vidámak vagyunk, a gyerekek is magukévá teszik ezt az értést.

Ez a cikk eredetileg az American Jewish Spirit című folyóiratban jelent meg.
Írta: Doron Kornbluth

Gyereksarok

A két testvér

Egy éjszaka a király nem tudott aludni. Nem tudta hová építesse új palotáját.

Így, hosszú sétára indult birodalmában. Meglátott egy férfit, amint egy kéve búzát fölkap. Átvitte a gabonát a szomszédos földre, és ott letette.

-Mit csinálhat ez az ember? – gondolkozott a király. – Rabló lehet?

Hamarosan, a király meglátott egy másik férfit, amint a szomszédos földön felkapja a kéve búzát. Áthordta az első földre, majd letette.

-Mit csinálhat az a férfi? – gondolkozott a király. – Ő is egy rabló?

Másnap reggel a király magához hivatta az első férfit. – Miért cipelted a szomszédos földre a kéve búzákat? - kérdezte.

A gabonát a saját földemről vittem át a testvérem földjére. -felelte az ember. – a testvéremnek nagy családja van. Sok búzára van szüksége, hogy gyermekeit etesse. Én egyedül élek, nincs sokra szükségem. A fölösleges búzát átviszem testvérem földjére.

A király hivatta a második férfit. -Miért vitted a búzát a szomszédos földre? - kérdezte.

A búzát a saját földemről cipeltem át testvérem földjére. - felelte a férfi. A testvérem egyedül él. Nincs családja és nincsenek gyermekei, akik segítenének neki nap mint nap összegyűjteni a búzát. Így minden éjjel a fölöslegem áthordom bátyám földjére.

Micsoda testvéri szeretet! – álmélkodott a király. - Ez az a terület, ahol fölépíttetem palotámat. Mindkét testvér hatalmas láda aranyat kapott és a király megvette a két földet.

Fordította: Vályi Éva

ZSIDÓ SZÜLŐK AKADÉMIÁJA

2009. március 22.

Sok szeretettel üdvözli Önt a
Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft!
Telefonszám: 236 0393, 236 0394
E-mail: gabbiano@gabbiano.hu

Nyomdánk vállal cégek és magánszemélyek részére grafikai és nyomdai előkészítést. Segítünk az álmaikból virtuális valóságot, a virtuális valóságból pedig nyomdakész anyagot varázsolni.
Ofszet, digitális és szita nyomtatással vállalunk különböző anyagok elkészítését.

Kérésére elkészítjük:
nyomdai anyagainak komplett tervezését • levélpapírok • önátírós és sorszámozott nyomtatványok • névjegykártyák • brossúrák • könyvek plakátok • matricák • borítékok • esküvői és Bar-Micvah meghívók • és más egyéb nyomdai termékeknek szita, ofszet vagy digitális kivitelezését!

Igény szerint reklám, ajándéktárgyak beszerzését és logozását is tudjuk vállalni.

Kiadónk ajánlja szíves figyelmükbe az eddig megjelent és a jövőben megjelenő könyveinket, kiadványainkat!

Magyar Zsidó Tudományok könyvsorozat:
Dr. Blau Lajos: *Az ózsidó bűvészet*
Dr. Blau Lajos: *A Talmudról*
Dr. Bacher Vilmos: *A babylóniai amórák agádája*
Dr. Bacher Vilmos: *A középkori zsidó vallásbölcsészek szentírásmagyarázata májmúni előtt*
Dr. Kohlbach Bertalan: *A zsidó néprajzról*
Dr. Guttmann Mihály és Bloch Mózes: *A hálácháról*

Gasztronómiai könyveink:
Ganz Ábrahámné: *Kóser szakácskönyv* (limitált kiadás, elfogyott)
Szántó András: *Eleink örömei*
Özv. Marie Kauders: *Teljes izraelita szakácskönyv*

Egyéb köteteinkés CD-ink:
Dr. Schőner Alfréd: *Égszínkék*
Dr. Schőner Alfréd: *A pokol traktátusa képekben*
Dr. Oláh János: *Judaisztika*
Szilágyi György: *Dzsingisz Kohn córeszban (CD melléklettel)*
Szilágyi György: *Mindenre emlékszem*
A XXI. század magyar kántorai – Zucker Imánuel CD
Köves Tamás: *Az orron túl...*
Tamás Köves: *Beyond the Nose*
Deutsch Gábor: *Elmondjuk nektek*
Deutsch Gábor: *Képeslapok a múltból*
Felszeghy Csaba: *Törökinduló*
Dr. Diósi Imre: *Munkaszolgálat és hadifogság, egy gyulai zsidó visszaemlékezése*
Róbert Péter: *Egyenlő jog a hősi halálra – Magyar zsidók az I. világháborúban –*

Előkészületben lévő köteteink:
Szilágyi György: *Hibaaprólék*
Felszeghy Csaba: *Szilágyi Györgyel az oriáskerék tetején*
K. Volk György: *Pírkadat*

Folyamatosan bővülő kiadványainkról érdeklődjön a kiadónál.

Zsidó bölcsőde az Újlipótvárosban

Ha egy igazán értékes- és fejlesztéscentrikus bölcsődét szeretnél gyermekednek...

mert itt
maximum 10 gyermek van
kétnyelvűség
kóser étkezés
folyamatos fejlesztőpedagógusi közreműködés
és ami a legfontosabb:

sok-sok szeretet, mert a Te gyermeked, a Mi gyermekünk is!

érdeklődni: Á. Zita: +36-30-9306262
www.trendeli.hu

MALKA-DESIGN

Alef | Vet | Bet | Gimel
Kamatz | Cholam chaser | Shva | Shuruk

JÁTÉKOSAN HÉBERÜL MEMÓRIAKÁRTYÁKKAL
TELJES ALEF-BET 84 KÁRTYA
ERIKA 06709787141

Hanna Ortodox Kóser Étterem
HANNA RESTAURANT
1074 Budapest, VII. Dob u. 35.
Tel.: 3421-072
Nyitva: Minden nap 08,00 órától 22,00 óráig.
Ortodox kóser ételek! Finom ízek! Házias koszt!
Várjuk Önöket nagy szeretettel!

BAMO
Kóser Bolt

Cím:
Bp., VII. ker., Dob u. 16.

Telefon:
06 (70) 632-2771

Nyitva tartás:
Hérfő–Csütörtök: 8–20h
Péntek: 8–14h
Vasárnap: 10–16h

Játssz velünk! – Zsidó kvíz

Előző számunk megfejtése:
SLÁCHMONESZ

Az előző rejtvény nyertese:

Varga Szilvia
(Budapest)

Gratulálunk a helyes megfejtőknek!

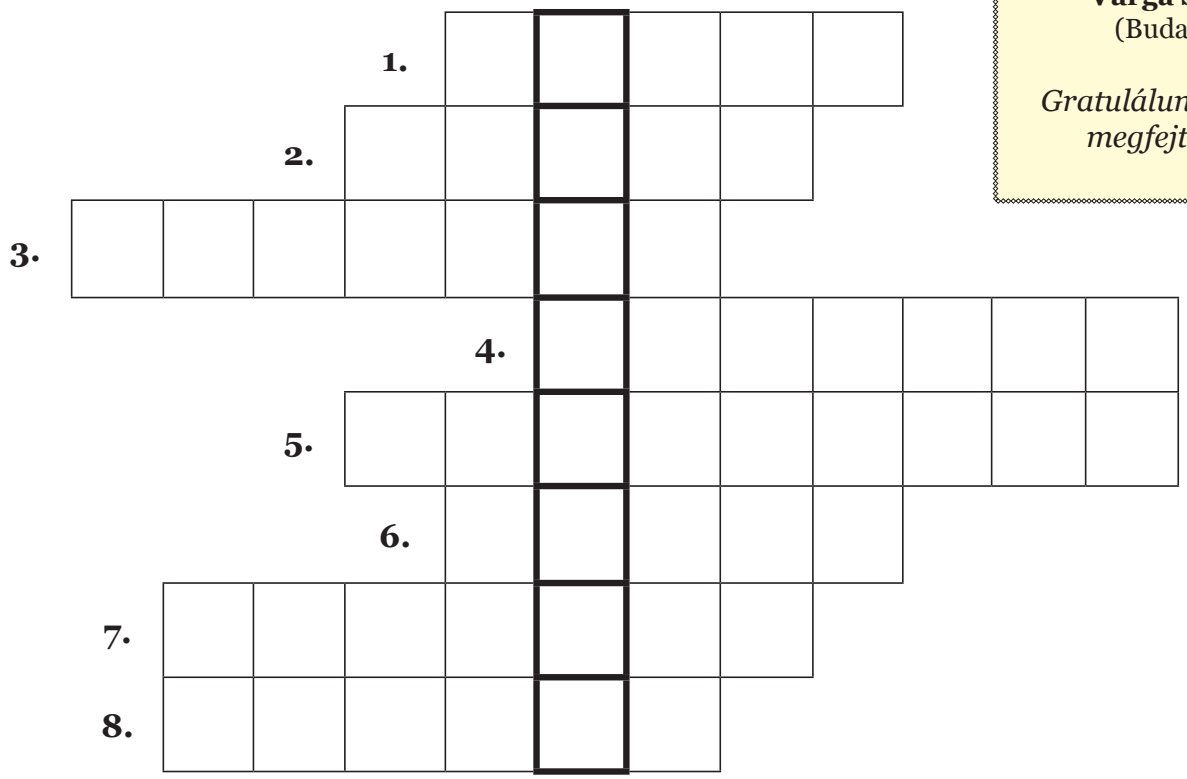

1. Minek az elfogyasztásánál biztos, hogy nem kell balra dőlni (széder este)? 2. Mikor volt az első szülöttek halála? 3. Pészách hányadik napján vált ketté a tenger? 4. Mi az, amit a szfárádi zsidók esznek pészáchkor, az áskenázok meg nem? 5. Pészách hányadik napján ne menjünk vendégségbe izraelihez? 6. Kizárólag milyen mácéval teljesíthetjük széder este a macesz evés micváját? 7. Ki kap széder este csak egy pohár bort? 8. Milyen állat a pészách-áldozat?

Küldd be megfejtésedet május 2-ig az **info@lativ.hu** email címre!
A helyes megfejtők között értékes nyereményt sorsolunk ki!
A megoldások május 3-tól weboldalunkon olvashatók: **www.lativ.hu**

מעיין • מקור
Forrás

A Lativ Alapítvány időszaki kiadványa

Kiadja a Lativ Barátai A Zsidó Reneszánszért Magyarországon Alapítvány • 1067 Budapest, Eötvös utca 29. • +36 (70) 320-4277 • www.lativ.hu • info@lativ.hu
Felelős kiadó: Keleti Dávid rabbi • Szerkesztő: Deák Panka • Munkatársak: Domán Sije, Finái Gábor, Gádor György, Magyari Judit • Lektorálta: Ollé-Deutsch Csilla • Grafika: Deák Panka • Borító, belső illusztráció: Lévai Erika • Megjelenik havonta
A kiadványt támogatta: Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft. – www.gabbiano.hu
A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza, kérjük, ne dobd el!

A Lativ Barátai Alapítvány számlaszáma: CIB BANK 10700079-47164907-51100005
Köszönjük, hogy adományával segíti munkánkat!